

דרשת ז' אדר

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנת תשע"ז לפ"ק

יוצא לאור ע"י
מכון מעדני מלך וויזן

גליון תתקס"ו

על הטוב יזכר ידידינו

הר"ר **יצחק** בר"ש **ווייס** הי"ו

אשר נטל חלק בהוצאת הקונטרס לזכות את הרבים
לרגל השמחה השרויה במעונו באירוסיו בתו למזל טוב

על הטוב יזכר ידידינו

הר"ר **יואל משה בינער** הי"ו

אשר נטל חלק בהוצאת הקונטרס לזכות את הרבים
לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת בנו למזל טוב

על הטוב יזכר ידידינו

הר"ר **יחיאל טויבער** הי"ו

אשר נטל חלק בהוצאת הקונטרס לזכות את הרבים
לעילוי נשמת אביו הר"ר **יוסף** ב"ר **יחיאל הלוי** ע"ה
נפטר ז' אדר תשנ"ג לפ"ק

ת.ג.צ.ב.ה.

להשיג אצל

מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.

Brooklyn N.Y. 11211

718.388.1751.#117

דרשת ז' אדר

יום אי פרשת תצוה תשע"ז לפ"ק

שנחקה בהזמן, ציום פטירת משה רבינו, דאיתא בגמרא (קידושין לז). ויאמר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום (דברים לא-ב), שאין תלמוד לומר היום, ומה תלמוד לומר היום, היום מלאו ימי ושנותי, ללמדך שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של נדיקים מיום ליום מחודש לחודש שנאמר (שמות כג-כו) את מספר ימך אמלא ע"כ. והקשה במהרש"א דלפי זה היה לו למות צו"ו באדר, שאז נתמלא שנותיו, כי זי"ן אדר הוא כבר יום הראשון משנת קכ"א ללידתו ע"ש. אמנם בדרשות חתם סופר (השלם לו' אדר רמה). כתב, דלפי מה שאמרו חז"ל (ערכין יז:) דשנה האמורה בקדשים [כגון כזשים בני שנה] היא מעת לעת, דשעות חושבין בקדשים, והנדיק הוא כקדשים, על כן אפילו שעות מחשב הקב"ה למלאות לו. וזהו את 'מספר' ימך אמלא, המספר הסוכס הימים, שהמה השעות ע"כ.

הנה היום היה היומא דהילולא של משה רבינו, רבן של כל ישראל, וכמו שאמרו חז"ל (מגילה יג:) כשנפל פור באדר, שמח המן שמחה גדולה, אמר נפל לי פור צירח שמח משה רבן, ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד ע"ש. וציום הזה זכו ישראל להשיג עומק קדושת התורה, וכמו שאמר להם ציומו האחרון (דברים כט-ג) ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה, שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו עד ארבעים שנה (עבודה זרה ה:). ובאותו יום אמר להם משה, 'היום הזה' נהיית לעם לה' אלקיך (שם כז-ט). כי בזמן שחסר להאדם הלצ לדעת והאזנים לשמוע, יהדותו וקבלת עול מלכותו ית"ש חלושה מאד. וכיון שכל דבר שבקדושה נחקק בהזמן, הרי ציום פטירת משה רבינו יש הארה יתירה לכל אחד להשגת התורה, שנוכל לקיימה מאהבה בכל לב.

ובעתה כיון דפטירת משה רבינו כקדשים חשבינן לה, ולכן

ואם כי כבר פנה היום, מכל מקום עדיין לא יאלנו מההארה

אפילו ספר רפואות, בקי בקסמים
ובנחשים, ובטבע הלומח וכו' ע"ש.

ובזרן החתם סופר צדרשות (השלם
לח' טבת תטו). כתב, כי צאמת
ספר תורה שלנו הוא מעט הכמות,
כתוב בתוכו איזה ספורי מעשים
שעברו, ואיזה מנזות וחוקים ומשפטים
אשר ינהגו בהם עם בני ישראל.
ואמנם אי אפשר לקיימה מצלי שידעו
שאר החכמות כולם, כי אי אפשר
להגיע לקבל עדות החדש מצלי שנדע
כל דקדוקי הלך החמה והלבנה
ומסלוליהם, ואי אפשר לדון המכשף
אם לא נדע שרשי המכשף וחכמת בני
קדם, והלכות טרפות מצלי נדע חכמת
הנחות על אופן היותר דק ועמוק
וכו'.

אב"ד דע והאמן, כי אם הוא זרתיים
אורכו חרתיים רחבו, ארוכה
היא מארץ מדה ורחבה מני ים (איז
יא-ט), ואין לך כל חכמה בעולם, ומה
למעלה ומה למטה ולפניה ולאחור,
שלא נרמוז צמילותיה וצמיצותיה. וצלי
ספק כי צפסוק החדש הזה לכס ראש
חדשים (שמות יב-ג), רמוז כל חכמת
קידוש החדש יותר ממנה שהעתיק
הרמז"ם מספריהם, והיודע לשמש
צפסוק הזה ימנא הכל מפורש ושום
שכל. ועיין מה שכתב רמז"ן (בראשיית
ה-ג) צפסוק זה ספר תולדות אדם,
שמנא חבור מרבינו שרירא גאון

לא מת צו' באדר, הרי אמרו (חולין
פג.) דצקדשים הלילה הולך אחר היום
[דכתיב (ויקרא ז-טו) ציום קרבנו יאכל
לא יניח ממנו עד צוקר, אלמא לילה
שלאחריו קרוי יום קרבנו עד צוקר]
ע"ש. אם כן הארת ז' אדר מפטירת
משה נמשכת גם צלילה שלאחריו, כי
צקדשים הלילה היא המשך מהיום,
ולכן הזמן כעת מסוגלת, להיות לנו
לצ לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע,
עד שאנו יכולין לזכות שנוכל לומר גם
עלינו, היום הזה נהיית לעם לה'
אלקין.

*

כאשר חזר משה רבינו צמשנה
תורה לזייר מעמד הר סיני
וקצלת התורה, הקדים הכתוב מתחלה,
וחאת התורה אשר שם משה לפני בני
ישראל (דברים ד-מד). ויש להבין למה
השתמש הכתוב בלשון 'שימה', ולא
בלשון 'מתינה', כאשר אנו אומרים
בצרכת התורה אשר 'נתן' לנו תורת
אמת. ונראה כי עומק חכמת התורה
אין כדוגמתה עוד, חוץ ממנה שגם
פשטות התורה רחבה מני ים, נרמזה
עוד בהתורה כל סוגי החכמות, וכמו
שכתב הרמז"ן (בהקדמה על התורה) כי
שלמה המלך החכם מכל אדם, הכל
מן התורה היה לו, וממנה למד עד
שידע סוף כל התולדות, ואפילו כחות
העצבים וסגולתם, עד שכתב בהן

רצני רצנות פעמים יותר ממה שנגלה לפנינו. ונראה לזהו מה שאמרו חז"ל (שבת קד.) אתו דרדקי האידינא לצי מדרשא, ואמרו מילי דאפילו צימי יהושע בן נון לא אתמר כותייהו, אל"ף צ"ת, אלף צינה [למוד תורה] וכו' ע"ש. והיינו כי אותיות הראשונות של א-צ רומזות על לימוד התורה. והוא, כי אות אל"ף צמילואו הוא מאה ועשר פעמים יותר ממה שנגלה להעין, ואות צ"ת צמילואו הוא מאתים וחמש פעמים יותר מהנגלה, ואין כזה עוד בכל אותיות שבתורה, שתהא מה שצפון וגנוז בתוכה כל כך פעמים יותר מהנגלה. וזה רומז להתורה, שארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, כי אין לנו מושג עד כמה טמון וגנוז בגוייה, וההסתר מרובה פי כמה יותר מהנגלה.

ובדי לקרצ זאת אל השכל, המציא לנו ה' בשנים האחרונות כלי קומפיוטור וכו', שיש בתוכה דבר קטן מה שקורין טשיפ, שגודלו הוא פחות מאגוז, וכאשר יאמרו לאחד שצוה יש תוכן של רצני רצנות דפים, הסכל יאמר שזה אי אפשר, אבל היודע ומכיר בהכלים הללו איך להשתמש בהם יודע שהאמת היא כן. ולהצדיל אלף אלפי הצדלות, כן היא התורה הקדושה לאין ערוך, אין לך נקודה ממה שיש בעליונים או בתחתונים שלא נרמז בה.

שהוליא מהפסוק הזה כל עניי שרטוטי הידים והפנים. וכן כולם, כי המכתב מכתב אלקים הוא. ולמה לא, הלא אנו מאמינים שצרא העולם בתורה (צ"ר א-ב), אם כן על כרחך מהכרח שיהיו שרשי כל החכמות העולמות משורשים בה, ויותר מהמה מה שרמזו בה סתרי תורה מה שלמעלה מהשכל, מזה לא נדבר עתה עכל"ק.

ובשז"ת חתם סופר (החדשות סימן ו' ד"ה יקרו) כתב, וראה והציטה, יהושע בן נון שימש משה רבינו ע"ה, ארבעים שנה לא מש מתוך האוהל, ואחר פטירתו של משה רבינו ע"ה, אמר לו הקב"ה (יהושע א-ח) לא ימוש ספר התורה הזה מפ"ך. והנה ספר התורה הזה על זה הספר קטן חכמות חמשה חומשי תורה, ולא היה ספר אחר בעולם אלא זה, וכבר הגה זה מ' שנה לפני רבו, והזהירו עתה לא ימוש מפ"ך, ושז חזר ואמר והגית צו יומם ולילה, לומר שאין לו רשות להפטר ממנו רגע אחד ציום ולילה וכו', ועל כרחך צריך לומר שנרמזו לו בתורה כל החכמות וכל סתרי הטבע מעשי בראשית ומעשי מרכבה וכל הלכות ודינים, והכל נרמז לו בספר הקטן הגדול הזה וממנה לא יזוע ע"כ.

ואם כן בהתורה הזו שנתן לנו משה, גנוזה בה חכמה נפלאה,

משל, כן אמר שלמה המלך על כל דבר שבחורה שלשת אלפים משל.

ויש לומר בזה עוד, כי התורה הקדושה נקראת בשם משל הקדמוני, כמו שדרשו חז"ל (מכות י'): הכתוב (שמואל א כד-ג) כאשר יאמר משל הקדמוני [היא התורה שהיא משל הקב"ה שהוא קדמונו של עולם] ע"ש. ויש להבין למה נקראת התורה בתואר 'משל'. ונראה כי תורה היא מלשון הוראה, שמלמד האדם דעת איך לעדן חומריותו ולהתעלות, ותרי"ג מצוות התורה הם תרי"ג ענין (ויה"ק ח"ב פ"ג):, ענות להדריך האדם על דרך הישר. וכל ענין שנאמר בתורה יש בזה לימוד להשכיל ולהבין ממנה לעבודת האדם בחיקון מעשיו ומדותיו, כפי מה שלימדו לנו חכמינו ז"ל מפסוקי התורה, ולא עוד אלא שכל זמן שממשמשין בהתורה, מוציין אנו תמיד לימוד חדש שנרמזת בה, וכמבואר בספרי קודש בכל דור ודור.

אבל בחמת יש בזה ענין עמוק יותר, והוא דכמו שכאשר רוצין להסביר דבר להאדם, אומרים מתחלה משל בעובדא שאין לו שום שייכות בחיזונית עם הדבר שרואה להסביר, רק בסופו רוצין כי כל דבר שנאמר בהמשל מכוון נגד דבר שנוגע לו שיבין אותו לאישורו. כן היא התורה הקדושה, משל של קדמונו של עולם,

והנה חז"ל (כרימות ו'): דרשו, לתרומת הדשן מועלין בה, הגם שנעשה מצותה, דכתיב (ויקרא ו-ג) ושמו אצל המוצת, מלמד שטעוין גניזה ע"ש. הרי לנו דלשון שימה רומז על גניזה. ועל דרך זו היא תורתנו הקדושה, אין לנו אפילו השגה עד כמה גנוזה בתוכה. ועל כן אמר הכתוב וזאת התורה אשר 'שם' משה לפני בני ישראל, דאין זה רק ספר של חמשה חומשי תורה ומצותיה, אלא בתורה זו שמסר לנו משה נטמן כל החכמות שיתכן בעולם, מה למעלה ומה למטה, ונתנה משה לפני בני ישראל, ותורה מונחת בקרן זיית, ומי שמקדש ומטהר עצמו, וזוכה ללמוד תורה לשמה, זוכה על ידה לדברים הרבה עד אין קץ.

*

אמנם על דרך העבודה הנוגע לאנשים כערכנו, יש לומר בזה עוד, הכתוב אומר על שלמה המלך, וידבר שלשת אלפים משל (מלכים ה-יג). ובגמרא (עירובין כא'): פירשו, מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל ע"כ. ופשטות הדברים שהסביר כל ענין שיש בתורה בשלשת אלפים משלים, וכדוגמת המגיד מדובנא ז"ל שמפורסם בספריו הקדושים, שמסביר הציאורים שלו בהפרשה בהקדם של

רק כפשוטה, צלי להתצונן הנמשל שיש בהתורה, אז 'כבהמות נדמו', הוא דומה לבהמה שחסר לו דיעה וצינה להצין ולהשכיל. ולא עוד אלא שהוא גם מתגדל כבהמה, שאין לו צמה להתעלות מחומריותו, שהרי אמרו חז"ל (תגינה טו.) ששה דברים נאמרו בצני אדם שלשה כמלאכי השרת שלשה כבהמה וכו', אוכלין ושותין כבהמה, ופרין ורצין כבהמה, ומוציאין רעי כבהמה ע"ש. ואם אינו לומד תורה להשיג הנמשל שיש בתורתנו הקדושה איך להתעלות, אז כבהמות נדמו, הוא נשאר רק בהשלשה דברים שהוא דוגמת בהמה, ועיר פרא אדם יולד (איוב יא-יב).

והנה איתא בגמרא (עירובין כא.) אמר רב חסדא דרש מרי בר מר, מאי דכתיב (תהלים קיט-יג) לכל תכלה ראיתי קץ [דסוף כל דבר יש קץ למנוח סופו, אבל] רחצה מנוחך מאד [אין קץ לתכלה שלה]. דבר זה אמרו דוד ולא פירשו [איזהו קץ שיעורה] וכו', אמרו איוב ולא פירשו דכתיב (איוב יא-ט) ארוכה מארץ מדה ורחצה מני ים, אמרו יחזקאל ולא פירשו דכתיב (יחזקאל ז-י) ואראה והנה יד שלוחה אלי, והנה צו מגילת ספר, ויפרוש אותה לפני [מגילת תורה] שבעל פה הראהו [והיא כתובה פנים ואחור וכו', עד שבא זכריה בן עדו ופירשו, דכתיב (זכריה ה-ב) ויאמר אלי

שכל עוצדא ודיבור שיש בתורה הקדושה גנוז בה משל שמכוון להאדם, שילמוד לעצמו נמשל איך להתנהג בדרך הישר. ולדוגמא פרשת אברהם ושרה, מצואר צוה"ק (זוה"ח לך ל:) שזה משל להגוף והנשמה, אברהם זו הנשמה, והיא אב ללמד את הגוף ורם עליו, ושרי אשתו זהו הגוף ע"ש. וכל מה שהתורה מספרת עליהם יש בזה הוראה לכל אדם צנוגע לגופו ונשמתו. והיינו שחן ממה שכל פרשה מלמדת גם על דרך הפשט הוראות עמוקות ממעשיהם לכל מה שנוגע להתנהגות יהודי, יש בזה גם משל, שהעוצדא של אברהם ושרה היא משל, והנמשל בזה היא מה שנוגע לגופו ונשמתו, והתורה היא משל הקדמוני.

והעוסק בתורה בפשוטו, ולא מעמיק לעצמו להצין ממנו הנמשל הנוגע לעצמו ולהתנהגותו, הוא דומה למי שקורא ספר של משלים, ואין לו צינה לקרוא גם הנמשל, שמצלה זמנו רק בסיפורים של הבל. ועל זה רימז הכתוב (תהלים מט-יג) ואדם ביקר ולא יצין נמשל כבהמות נדמו. כי התורה היא הדבר היקר היותר שיש בעולם, שאין עוד כדוגמתה, יקרה היא מפנינים, וכל חפצין לא ישוו בה (משלי יא-טו). ואמר 'אדם ביקר', האדם העוסק בהתורה הקדושה שהיא היקר היותר חשוב בעולם, ולא יצין נמשל, שלומד אותה

תפלין ומזוזה וכו' וכו'. ומוטל עלינו לייגע עצמינו להצין ולהשכיל בכל אמת שבתורה מה שמסרו לנו חכמינו ז"ל על זה בתורה שזעל פה. והנה התורה שזעל פה מספרו גדולה מהעולם ל"ב מאות פעמים. על כן נרמז בהתחלת וסופה של התורה אותיות ל"ב, להורות כי להשיג כל מה שנאמר בספר זה אי אפשר רק כאשר נהגה בתורה שזעל פה שמדתה ל"ב מאות פעמים נגד העולם. ועל זה התפלל דוד באומרו (תהלים קיט-לד) 'הביני ואזכרה תורתך', שיזכה שישיכל ויצין מאות התורה בכל פרטיה ודקדוקיה כראוי, 'ואשמרנה בכל לב', שיוכל לשמור אותה 'בכל לב', כפי מה שהורו לנו חז"ל בתורה שזעל פה.

והצגה על שלמה המלך אמר הכתוב (קהלת יב-ט) ויותר שהיה קהלת חכם, עוד לימד דעת את העם ואיזן וחקר תיקון משלים הרבה. והכוונה כי שלמה המלך לימד את העם שיכירו וידעו כי כל התורה כולה היא רק משל, משל הקדמוני, ומכל דבר שבתורה מוטל על האדם ללמוד לעצמו נמשל איך להתנהג. והתורה הקדושה היא ספר של משלים, כל ענין שבה היא משל על ענין אמת, ויש להתעמק להצין הנמשל ממנה הנוגע לו לעצמו. והוא לימד דעת את העם 'ותיקון משלים הרבה', היינו שאיזן וחקר ותיקן בחכמתו להסביר

מה אמת רואה, ואומר אני רואה מגילה עפה, ארכה עשרים באמה [אמה של הק"צ"ה] ורחבה עשר באמה [כשהיא עפה, היינו כפולה]. וכי פשטת לה [לכפילתה], הויה לה עשרין צעשרין, וכתיב היא כתובה פנים ואחור, וכי קלפת לה [דתשים קליפה זו בראש חזירתה, שיהא כל כתיבתה מלד אחד] כמה הויה לה, ארבעין צעשרין [ארבעים אורך ברוחב עשרים]. וכתיב (ישעיה מ-יב) מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן [מדת עולם חזי אמה על חזי אמה, לא וחשוב כמה חזי אמה על חזי אמה יש במגילה, ותמנא שלשת אלפים ומאתים, כיצד, עשה מעשרים אמה רוחב רצועות של רוחב חזי אמה הרי כאן ארבעים רצועות, וכל אחת ארבעים אמה לאורכה של מגילה, הרי אלף ושש מאות אמה אורך, שהן שלשת אלפים ומאתים זרות] וגו', נמנא כל העולם כולו אחד משלשת אלפים ומאתים בתורה ע"כ. והיינו שגודלו של תורה שזעל פה הוא ל"ב מאות פעמים יותר מגודל העולם הזה.

והצגה דזהו הענין שהתורה הקדושה מתחלת באות ב', בראשית ברא אלקים (א-ב), ומסיימת באות ל' לעיני כל ישראל (דברים לד-ג), אותיות ל"ב, והענין הוא כי צלי תורה שזעל פה אי אפשר לנו להצין אף מנחה אחת כראוי, מהו

נפשו דבוק בעליונים, להיות כל מעשיו לשם שמים. ועל זה נאמר ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה, אשר אז נפתח לכם, והאירו עיניהם, להצין ולהשכיל העומק הגנוזה בתורה, והיום הזה נהיית לעם לה' חלקיך.

*

בוציבו צאליהו הנביא כאשר נסתלק ועלה בסערה השמימה, אמר הכתוב (מלכים ז ז-יא) ויהי המה הולכים הלוך ודבר, והנה רכב אש וסוסיו אש, ויפרידו צין שניהם, ויעל אליהו בסערה השמים. ואלישע רואה והוא מנעק, אבי אבי רכב ישראל ופרשיו ע"כ. והיא פליאה שמתאר אותו בשם רכב ישראל, ומה ענין יש לאליהו עם רכב ופרשיו. ובתרגום פירש שלא קרא לאליהו רכב, אלא דטב להון לישראל צללותיה מרתיבין ופרשין. וגם זה צריך ציבור שלא מצא דבר טוב יותר לדמות תפלות אליהו רק לרכב ופרשיו. וגם ענש הדבר שהסתלקותו של אליהו מן העולם היה באופן שירדו רכב אש וסוסיו אש, וזוה נפרדו שניהם.

ועל דרך רמו יש לומר, דאיתא במדרש (איכ"ר א-לו) קשה לפני הקב"ה סילוקן של נדיקים, יותר ממאה תוכחות חסר שמים שבמשנה

לכני אדם משלים רבים שבתורה, איך הם מכוונים להנמשל הנוגע להעם ללמוד ממנה. וכל מה שלימד תורה לישראל, הקביר להם אחר כך מהו הנמשל בזה שמלמדת אותנו התורה, שהיא משל הקדמוני.

ובהיות שהתורה שבעל פה שהיא ציבור התורה שבכתב, גדולו היא שלשת אלפים פעמים יותר מכל העולם, על כן אמר עליו הכתוב, וידבר שלשת אלפים משל, כי שלמה החכם מכל האדם שהצין ביותר האיך שהתורה היא משל, ולימד להעם תמיד מהו הנמשל מזה, ציבור ודיבר תמיד לישראל את עומק קדושת התורה שיש בהמשל, שציבורה של תורה שהיא הנמשל, ארוכה מארץ מדה שלשת אלפים פעמים יותר מהעולם. וזהו וידבר שלשת אלפים משל, איך להצין ולהשכיל ממנה הנמשל, שהיא ארוכה יותר מהמשל שלשת אלפים פעמים נגד אורך העולם.

וזדו שאמר הכתוב על משה, וזאת התורה אשר שם' משה לפני בני ישראל, כי לא די צדיעת התורה בציבוריותה, שזהו רק כקורא המשל בלא הנמשל, אלא טובא גנוז ומוסתר בתוכה, וזהו עיקר התורה, לשון הוראה, וזה שם משה לפני בני ישראל, להצין ולהשכיל מהתורה איך לעדן עצמו במדותיו, ולהתעלות להיות

שנשאר לנו ממנה הכותל המערבי אשר מעולם לא זזה שכינה משם (תנחומא שמות י'). וגם הקצ"ה שהשרה שכינתו בצית הזה לא עזב השראתו לגמרי מאתנו, וכמאמר (מגילה כט.) בכל מקום שגלו שכינה עמהם וכו', גלו לבבל שכינה עמהם שנאמר (ישעיה מג-ד) למענכם שלחתי בצלה וכו'. בצבל היכא, אמר רביי צבי כנישתא דהולל וצבי כנישתא דשף ויטיב צנהרדעא ע"ש. אמנם 'בסילוקן' של דדיקים, כאשר אצדה חכמת חכמיו וצינת נצוניו תסתתר, לא נשאר לנו מאומה, ועל כן קשה סילוקן של דדיקים יותר משריפת צית אלקיננו.

אמנם היו דדיקים, שגם אחר הסתלקותם נשאר עדיין מקושר למטה, דוגמת אליהו הנביא שעלה חי בצערה השמימה, והיה שכח הרבה אלל חכמי ישראל בכל דור ודור. ואמרו חז"ל (כתובות קג.) בשעת פטירתו של רבי זוה לפניו, נר יהא ללוק צמקומו, שלחן יהא ערוך צמקומו, מטה תהא מולעת צמקומה, מאי טעמא, כל צי שמישי [ערב שבת] הוי אחי לציתיה ע"כ. ובגליון הש"ס זיין שם לדברי הספר חסידים (סימן תתשס) דהיה נראה צבגדי חמודות שהיה לובש צצבת, ופטר את רביס בקידוש היום, ולא כשאר מתים שהם חפשים ממנות, כי דדיקים חיים ופוטרים בקידוש ע"ש. ובדדיקים כאלו

תורה, ומחורבן צית המקדש. צמוכה כתיב (דברים כח-ט) והפלא ה' את מכותך, וצחורבן צית המקדש כתיב ותרד פלאים (איכה א-ט), אלל בסילוקן של דדיקים כתיב (ישעיה כט-ד) לכן הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא, ואצדה חכמת חכמיו וצינת נצוניו תסתתר ע"כ. ובמקום אחר אמרו (ראש השנה י"ח:) שקולה מיתתן של דדיקים כשריפת צית אלקיננו. אך הענין הוא, כי צדורות הקודמים שדדיקי וגאוני הדור היו מרובים, אף על פי שכל דיק היתה מיתתו אצידה גדולה לישראל, כי כל דיק היא מרגליות טובה שיש לו השפעה מיוחדת על סביבתו, מכל מקום היו לנו ניוחמים צהלדיקים האחרים הנשארים, אלל צומן כזה שאנו עומדים כבר צעת שהוא 'סילוקן' של דדיקים, שנסתלקה כבר מהו דמותו של דיק, והמה כלים והולכים, אשר כמעט לא נשאר לנו עוד מהדור הקדום, אז הוא קשה יותר משריפת צית אלקיננו.

וגראדה עוד, כי צחורבן צית אלקיננו, הן אמנת ששמש צית מקדשינו, מכל מקום לא ניטל מאתנו הכל, אלל עדיין נשאר אללינו רושם מקדושתה. וכדאיתא צמדרש על הפסוק טצעו צארן שעריה (איכה צ-ט), שטצעו צמקומה ולא שלטה צהן יד האויב (רשי שס). ולא עוד אלל

שנשאלו מקושרים למטה גם אחר
הסתלקותם, אין מיתתן קשה יותר
מחורבן בית אלקינו, אלא כמותו, שגם
זה נשאר רישומא קדישא למטה.
וגם זה אוי ואזוי שהסתלקותם דומה
כאילו נחרב הבית צימינו.

והנה בהתוכחה נאמר 'פלא' פעם
אחת, והפלה ה' את מכותך
(עולה בגמטריא קי"א), ובחורבן בית
המקדש יש שתי פעמים 'פלא', ותרד
פלאים, (עולה בגימטריא מספר רכ"ב),
ובסילוקן של נדיקים שלשה פעמים
פלא, להפליא את העם הפלא ופלא.
וכאשר עלה אליהו חי בצערה השמים,
הרי לא נסתלק כולו מאתנו, כי עדיין
מתגלה הוא לנדיקים בכל דור ודור,
על כן סילוקו דומה רק לחורבן בית
מקדשינו, שעדיין נשאר מקדושתו גם
אחר חורבנו, וסילוקו הוא שתי פעמים
'פלא', על כן היה מנעק וקורא אזי
אזי 'רכב' ישראל, דומה לי כעת
כשריפת בית אלקינו שנאמר זה ב'
פעמים פלא, ותרד פלאים.

*

אמנם יש לומר בזה עוד, כי
הנדיקים מנהיגי ישראל,
לפעמים אין אנו מעריכים כראוי מה
שהם עושים עבור הכלל ישראל, הם
מפקירים את עצמם ומנוחת נפשם
בגשמיות, ויתר על כך את התעלותם

ברוחניות, עבור טובתן של ישראל, הם
מקיימים מאמרים (נדריס נה.) וממדבר
מתנה (במדבר כא-יט), שעושה את
עצמו כמדבר שהיא מופקר לכל, תורה
ניתנה לו במתנה ע"כ. וכמו שאמר
משה רבינו על עצמו, רועה נאמן
הייתי על ישראל ארבעים שנה, ורנתי
לפניהם כסוס במדבר וכו' (פתיחתא
איכ"ר כד). הם נושאים את הכלל
ישראל על שכמם דוגמת האומן הנושא
את היונק, שכל זורכי היונק מוטל על
האומן. ואכלס מוצא כל אחד און
קשבת לכל זרותיו ומאורעותיו. כאשר
יש ח"ו חולה בציתו, הולך אצל החכם
להתפלל בעדו. כאשר פרנסתו חלוש,
או יש לו זער גידול צניס, הוא שופך
לבו לפניהם, ליהנות ממנו ענה
ותושיה, וזהו חוץ ממה שדורש ומצקש
מהם תמיד חיזוק ועידוד לעבודת
קונו. ומשה רבינו ציקש מה' קודם
הסתלקותו, יפקוד ה' אלקי הרוחות
לכל בשר איש על העדה, אשר יצא
לפניהם ואשר יצא לפניהם (במדבר
כ-טו). וברש"י אמר לפניו, גלוי וידוע
לפניך דעתו של כל אחד ואחד, ואינן
דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג
שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו
ע"כ.

ובחתי סופר (פ' שמות ז:) כתב,
ויהי צימים ההם ויגדל
משה ויצא אל אחיו וירא בצבלותם
(ב-יא), פירוש צימים ההם אירע

קרבו כל חלקי הנשמה שעלו ממנו דבר יום ציומו ע"ש. (והכפיל דבריו במיתת משה רבינו, שאמר לו ה' (דברים לא-ד) הן קרבו ימיך למות, שהם חלקי נשמתו ע"ש). וכיון שעבודת אליהו בחייו היה, שנשא על עצמו סבלם של ישראל כרכב, על כן נתגלו אז רכב אש וסופי אש, וצוה נפרד מן העולם.

ובאשר עלה אליהו בסערה, ואלישע רואה איך ניטל ממנו אביו ורבו הנושא כל זרכיו, ואין לו עוד לפני מי שיוכל לשטוח ולשפוך לבו לפניו, היה מצעק ואומר, אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, אתה היה רכב ישראל, עליך היה כל אחד נותן את חבילותיו, ואתה היה מוליך אותם בכל דרכיהם, וכעת חסר לנו כל זאת. ומנינו כן בגמרא (סנהדרין סה). שכאשר נסתלק רבי אליעזר, היה רבי עקיבא תלמידו מכה בצשרו עד שדמו שותה לארץ, ופתח עליו בשורה ואמר, אבי אבי רכב ישראל ופרשיו, הרבה מעות יש לי [להחליף] ואין לי שולחני לרשותן [כלומר הרבה שאלות יש לי לשאול ואין לי למי לשאול] ע"כ.

*

אבדנו בשנה זו הרבה מגדולי זקני ישראל. בארצנו הקדושה וגם בחוץ לארץ נסתלקו כמה ראשי ישיבות

מעשה שעל ידי זה נתגדל משה צעיר ה', ומה הוא, כי יאז לראות ולהצטער בסבלות אחיו והרג המצרי ע"כ. והיינו כי זהו הגדלות של גדולי ישראל, שהם יוצאים לאחיהם להקל את סבלם.

והנה כאשר האדם רוצה לילך ממקום למקום, והדרך קשה עליו. ומכל שכן כאשר יש אתו עמו חבילות כבדות שקשה עליו לנשאם, הוא נוטל רכב, ומשים את עצמו וכל משאיו עליו, שהרכב יוליכנו למקומו, ולהגיע בו למחוז חפצו. והרכב עומד מוכן לשרת לכל, לכל סוגי בני אדם, ולכל סוגי משאות, ומוזיל את הכל יחד לאותו מקום שהאדם רוצה להגיע. כן מנהיגי ישראל הם רכב ישראל ופרשיו, הם נושאים עליהם ועל שכמם את כל מי שצא לפנייהם לשטוח זרכיו, והם נוטלים המשא מהם ומשימין אותה על עצמם, והם סובלים כל אחד ואחד לפי דעתו, שגיעו למחוז חפצם לשמחה ולשלום.

והנה ידועים דברי האור החיים הק' על הכתוב ויקרבו ימי ישראל למות (בראשית מז-כט) כי כאשר יגיע קץ האדם פקודת נפשו, יתוספו בו כל חלקי הנפש של עבודתו כל ימי חייו. ועל זה נאמר (תהלים קד-כט) תוסף רוחם יגועון, היינו שכל חלקי הרוח חוזרים ומצטרפים בשעת מיתתו, וזה ויקרבו ימי ישראל למות, שעתה

ומרחיב והולך ללד חוץ, כדי שמהא אורה יוצא מהיכל שתאיר לעולם, כי לא לאורה אני צריך ע"כ.

ועל ידי האור הגדולה שהיתה יוצאת מהמקדש להעולם היתה העבודה בשמחה וצטוב לצב בהתלהבות ערומה כאש צוערת. וקיום התורה שנמשלה למים, כדכתיב (ישעיה נה-ה) הוי כל נמא לכו למים, הוי מים רותחין. ובשעת העבודה היה הלצ צוער ברשפי אש וגעגועין לקונו, אשר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. וכאשר היה מרגיש שמתקרר, היה עולה לבית ה' להתחמם, ומשם היה שואב חיותו. ומכל שכן צלש רגלים, כאשר עלה בית ה' צמועדי קודש, השאיר זאת רושם רב לזמן מרובה בהתנהגותו ועבודתו.

ובאשר חרב בית מקדשינו, וניטל מאתנו אורה שנוכל להתחמם, ותרד פלאים, היתה ירידה נפלאה צמעמדין של ישראל, ואין לנו עוד יותר אותה חמימות שהיה לנו בימי קדם. אבל עדיין השאיר לנו ה' אז את החרש ואת המסגר, חכמי ישראל, שבכח תורתם ונדקתם האירו להכלל ישראל, וצגלות צבל נסדר התלמוד צבלי. והגם שניטל אז מאתנו האש שירדה מן השמים למקדש ה', היו צני ישראל מתחממים כנגד אורן של חכמים (אבות צ-י), שכל גופן אש

זקנים שהעמידו אלפי תלמידים צמשך שנות ימי חייהם.

*

(באן הזכיר ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
הרבנים וראשי ישיבות שנשתלקו בשנה זו)

*

הנה הכתוב אומר (מלכים ז צ-ט) ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך צטרס אלקה מעמך, ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים צרוחך אלי, ויאמר הקשית לשאל, אם תראה אותי לוקח מאתך יהי לך כן, ואם אין לא יהיה ע"כ. והדבר פליאה, מה היה צקשמו של אלישע, ומה השיצ על זה אליהו, שזה תלוי צאם יראה אותו לוקח מאתו. ונראה כי צעת שזכינו ליצב על אדמתינו, ומקדש ה' היה שורה צתוכה, היה אור יוצא ממנה להלהיצ ולהצעיר לצן של ישראל לעבודת קונם, וכמו שנאמר צשלמה המלך שצנה את המקדש צחלונות שקופים אטומים (מלכים א ו-ד), ואמרו חז"ל (מנחות פו.) שקופים מצחוץ ואטומים מצפנים, ופירש רש"י שקופים מצחוץ, רחצים מצחוץ, ואטומים מצפנים, ופיהם אטום וקצר מצפנים, דדרך כותל אצנים כשעושין חלון מרחיצין אותו מצפנים, שמשפעים עוצי הכותל מכל צד, כדי שלא יסתום ויעצב עוצי הכותל את האורה מלצא לצדדין, אבל ההיכל היה קצר מצפנים

פלאים, כמספר 'שלג', שיתקרב
העבודה לגמרי, אלא יהי נא פי
'שנים' ברוחך אלי, שלא תהיה רק שני
פלאים כשריפת צית אלקינו ולא יותר.

ועל זה השיב לו אליהו, אם אתה
רוצה באמת כן, שישאר אלךך
החמימות מצית רצך, אני נתן לך
ענה לזה. והוא כי סילוקן של צדיקים
קשה יותר משריפת צית אלקינו, הוא
רק כאשר ואצדה 'חכמת' חכמיו
'וצינת' נצוניו תסתתר, כאשר אין לנו
ממשיכין צדרכיהם וצדצריהם אשר
לימדו אותנו, להיות מעשיהם תמיד
לנגד עינינו, ולא רק החכמים
מסתלקים אלא אצדה גם 'חכמת'
חכמיו, ולא רק הנצונים נסתלקו אלא
גם 'צינת' נצוניו, שהולכים החכמים
לעולמם עם תורתם ועבודתם, אז יש
ירידה של שלשת פלאים, ועבודתינו
היא בקרירות כשל"ג. אבל אם לפניך
יראה תמיד זורתי ותורתי, ללכת
בהדרך שלימדתי אתכם, ולחזור על
הדברים ששמעת ממני, זה יחמם
אותך לעולם, וגם כאשר חלקך מעמך,
יהיה נחשב צמדה זו כאלו אני חי
אתך בהסתר, ויהא שפתותי דוצבות
בקצר אליך כמו בחיים.

ואומר לו, אם תראה אותי לוקח
מאתך, שגם אחר שאסתלק
ואלקח ממך תראה אותי, התנהגותי
ותורתי וזורתי יהיה לנגד עיניך תמיד,

(חגיגה טו.). ואם כי חסר היה לנו
הרותחין של צית ה', מכל מקום היה
עוד עבודתינו בחמימות, ושמן וחמין
שסכו לנו צילדותנו עמדו לנו
בזקנותנו, ואפילו אכל פשוטי עם היה
עבודתם את ה' על כל פנים בגדר
פושטין.

לא כן כאשר גם זה ניטל מאתנו,
ואצדה חכמת חכמיו וצינת נצוניו
תסתתר, מאז עבודת ה' שלנו היא
בקרירות, כמזות אנשים מלומדה, צלי
חיות והתלהבות, ולכן קשה סילוקן של
צדיקים יותר משריפת צית אלקינו,
שאו היתה רק ותרד 'פלאים', צ'
פעמים פלא (בגימטריא רכז), אבל
במימת צדיקים הנני יוסף להפליא את
העם הפלא ופלא, שלשה פעמים פלא
בגימטריא של"ג, שנתקרב עבודת עם
ה' בקרירות מופלגת, והיא קשה יותר
משריפת צית אלקינו, שניטל אז רק
הרותחין ועל כל פנים נשאר החמין,
אבל בסילוקן של צדיקים מתקרב
העבודה כשלג.

ולבן כאשר שאל אליהו את אלישע,
מה לעשה לך בטרם חלקך
מעמך, השיב לו תלמידו אני רואה
בסילוקן של רבינו שריפת צית אלקינו,
שינטל האש הגדולה שהלהיב את כולנו
לעבודת ה', והירידה שלנו תהיה
'פלאים', אבל אני מבקש שלא תהיה
בהסתלקותו יותר מזה, שנלקה בשלשה

אשה שכן מוצטת שהשכינה תכנס אחריו לפתח אהלו ע"כ. ואם צקתם חכם אמרו חז"ל (צ"ר נא-ט) חכם שמת אין לנו תמורתו, מה נאמר צמיחתו של משה רבינו. ואם חורבן הבית של עמים ואצנים הוא שתי פלאים, הרי מיתת משה קשה יותר, והפליא ה' את העם הפלא ופלא צמיחתו, שלשה פלאים.

אמונם אם היה תמונת רבם משה לנגד עיניהם גם אחר הסתלקותו, וכדרך שאמר אליהו לאלישע, אם תראה אותי לוקח מעמך, אז לא היה הפלאות רק שנים, ויהי נא פי שנים צרוחך אלי, אצל הרי ה' אמר למשה, הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ וגו' (דברים לא-טו), וכיון שלא ימשיכו ללכת צדרכיו, הרי יש צמיחתו שלשת פלאים. על כן רימו ה' צמיחתו שנשתכחה מתורתו שלשת אלפיים הלכות, נגד השלשת פלאים, אתוון דין כאתוון דין.

*

ובבזו כן אנו, כל זמן שאנו הולכים צדרכיהם של הצדיקים הקודמים, ואנו ממשיכים להסתופף בצלם של חכמי ישראל שנשארו לפליטה, אשר אינם מסיחין דעתיהם מרבותיהם הקודמים, ואומרים תמיד

אז יהי לך כן, תהא האצידה רק כשריפת בית אלקינו, ולא יותר, ויהא רק 'פי שנים', שתי פלאים ולא שלשה. 'ואם אין', שלא תראה אותי עוד אחר שאלקח ממך, שלא תמשיך להסתכל תמיד אחרי, איך היה הרב שלי אומר, איך היה התנהגותו, אז 'לא יהיה' שתי פלאים, אלא הנני יוסף להפליא אתכם הפלא ופלא. ולכן אחר כך כאשר עלה אליהו בצערה השמים, ואלישע רואה, היה מצעק ומתפלל אצי אצי 'רכב' ישראל, שיזכה להסתכל עליו תמיד גם אחר שלוקח ממנו, ואז לא תהא הירידה שלשה פלאים אלא כמספר 'רכב', שני פעמים פל"א.

*

ובזה נראה לבאר מה שאמרו חז"ל (תמורה טו.) אמר רב יהודה אמר שמואל שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אצלו של משה. אמרו לו ליהושע שאל, אמר להם לא צשמים היא (דברים ל-יג). וכו' ע"ש. ויש להבין הענין שנשתכחו שלשת אלפים הלכות דייקה. ונראה כי מיתתו של משה רבינו היא אצידה קשה הרבה יותר משריפת בית אלקינו, אשר לא קם נביא עוד בישראל כמשה (דברים לד-י), ופה אל פה אדבר בו ומראה ולא צחידות (צמדנר יז-ח), והצטוו אחרי משה (שמות לג-ח), וצרש"י אשרי ילוד

יהודים, והרבה יהודים היו בשושן הצירה. ועוד הרי הכתוב אומר מיכף אחר זה, אשר הגלה מירושלים, ואם כן די באומרנו איש היה בשושן הצירה ושמו מרדכי, ויודעים אנו שיחודי הוא. ובמדרש רבה שם, כל מי שנאמר בו 'היה', הוא מחלתו והוא סופו, שהיה צדקתו מתחלתו ועד סופו.

וְשׁוּב אמר הכתוב (שם ג-ז) וכל עבדי המלך אשר בשער המלך כורעים ומשתחוים להמן, כי כן ליה לך המלך, ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה. ויאמרו עבדי המלך אשר בשער המלך למרדכי, מדוע אתה עובר את מצות המלך. ויהי כאמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם, ויגידו להמן לראות היעמדו דברי מרדכי, כי הגיד להם אשר הוא יהודי ע"כ. ויש להבין הכוונה צמה שהדגיש לומר כי הוא 'יהודי'.

מתי יגיעו מעשי למעשי רבותי, ומתאבקים צתורתם להיות שפתותיהם דובצות בקצר, וממשיכין למסור להדור החדש מה שקיבלו מרבותיהם, ועל דרך זה אנו מגדלים גם את בנינו להיות דבוקים לגדולי ישראל אלו, אז הם לא מתו, אלא נגזזו כמו הצית המקדש, וסילוקם היו רק כשריפת בית אלקיניו, שנשאר החרש והמסגר, והמשיכו השכינה עמהם בכל מקום גלותם. אבל כאשר הצדיקים הקודמים משתכחים מן הלב, ומעשיהם הטובים ודרכיהם לא מחייבים אותנו, ואזדה גם 'חכמת' חכמיו, ואתו עמו 'צית' נצונו, זו קשה יותר מהחורבן, ואז מתקיים שמפליא העם הפלא ופלא, ג' פעמים פליא מספר של"ג, ששולטת קרירות אללינו לעבודת ה', וכל יהדותינו הוא רק כמנזות אנשים מלומדה.

*

הַגִּזְה הרה"ק מפיאסענא הי"ד צעל המחבר ספר חובת התלמידים, כאשר הגיע להיות בן ארבעים שנה, כתב בצפרו לו חרוז (אות יט), ברוך ה' נכנסתי כבר בשנת הארבעים לימי חיי, זאת אומרת שכבר יתחילו ימי הירידה שלי, וכבר אתחיל להזדקן. לצי ירא ויפחד, לא מן הליכות שנותי כל כך אני מפרכס, כי לך נוצרתי, רק מן דלות שנותי שעברו ועוברות, צדלות ורקות בשפלות וקטנות וכו'. אבל אל

הכתוב אומר (אסתר ז-ה) איש יהודי היה בשושן הצירה ושמו מרדכי וגו', אשר הגלה מירושלים עם הגולה וגו'. וברש"י איש יהודי, על שגלה עם גלות יהודה, כל אותן שגלו עם מלכי יהודה, היו קרויים יהודים צין הגויים, ואפילו משצט אחר הם ע"כ. ויש להבין התואר שקרא הכתוב למרדכי איש 'יהודי', הלא כל אנשי הגולה היו

הדברים מצהילים על הרעיון, אדם קדוש, שמעיד על עצמו שאינו מבטל מלימודו, ולא הולך בטל. ואינו משועבד לתאוות הגופניות, ולא צריך לקבל על עצמו זהירות חריזות צענייים אלו. ומכל מקום מרגיש שדבר אחד חסר לו, מתגעגע להיות פשוט 'יהודי', ורוצה מעתה להתגיייר ולהיות יהודי.

וביאור הדברים, כי יש אדם שמקיים כל מצות ה', אבל אין זה עדיין מהותו, הוא מוכרח לקיים התורה בשביל שכן צוה עליו קונו, אבל צמהותו הוא מגושם. הוא מתנהג בקדושה כי כן נצטווה, אבל צמהותו אינו קדוש. הוא מתנהג בחסידות אבל אין זה עצמותו. וזה דומה למי שנמצא במאסר, ועושה כל שמטילין עליו, הגם שפנימיותו רחוק מזה. הוא כותב שמתגעגע להיות פשוט יהודי, והיינו שנפשו יחא מקושר לצורא צאהצה עצומה, צוער צאש להצה להדצק צו, להתדל מכל עניי הגשמיים, מפנימיותו. לא שיתנהג בקדושה וצפרישות, עבור שכן מוטל עליו להתנהג, אלא זה תהא מהותו בעצם, שיעשה חסיד וקדוש, והתקדשתם וגם והייתם קדושים.

אנו לומדים ומתפללים, ואנו מלאים מצות ומעשים טובים, אבל לפעמים חסר לנו להיות יהודי

נח אחייאש עתה וכו', הנסה להתאזר בכל כחי, לקבל עלי להתקשר צו יתצרך בקשר של קיימא, וכולי האי ואולי.

ובזה אקבל עלי, ללמוד יותר. כמדומני שמה שאפשר לי שלא ללכת בטל איני הולך בטל. להתרחק מן התאוות. אם אין יצרי מרמה אותי, צ"ה איני משועבד כל כך לתאוה גופנית ח"ו. ומה חסר לי. פשוט להיות יהודי, חסר לי. דומה אני צעני כצורת אדם מצורת, שהכל צה, הגוונים הצורה וכו', רק אחת חסירה, הנשמה חסרה. רצונו של עולם צופה ומצטט כל נעלם, לפניך אתודה ומלפניך אחתנו, מושלך ומרוחק אני ממך ומכל היכליך הרחק מאד, פשוט רוצה אני מעתה להתגיייר, ולהיות מעתה יהודי. רצונו של עולם הושיעני שלא אצלנה את שארית שנותי בין חמורי אתוני וכלבי, קרב אותי אליך והכניסני היכל לפנים מהיכל, קשור אותי אליך לעולם ועד מתוך הרחצה וכו'.

ובזושיך לכתוב, לא די לו להאיש להתנהג בצד צחסידות, רק שיעשה גם הוא חסיד. ולא שיתנהג בקדושה רק שגם הוא יתקדש, כמו שאנו קדושו, והתקדשתם (וגם) והייתם קדושים. גם כן לא די לו להתגבר בצד על יצרו, רק גם להעשות גבור, להיות אדון על עצמו ולצו צרשותו וכו' ע"ש.

להניח תפלין, ניגש אליו רבי אליהו ואמר לו, בוא ונעשה עסק בינינו, אני נותן לך חמשים דולאר במתנה, אך בתנאי שתוותר יום אחד על מצות הנחת תפלין. כמוכן שהאברך לא אזה לשמוע על הצעה שכזאת. אך רבי אליהו לא הרפה וביקש לתת לו מאה ואף מאתיים, אך הלה סירב בכל תוקף, ואמר לו, אף אם תרצה לשלם לי על כך עשרים מליון דולאר לא יעלה על לבי לעשות כדבר הזה לוותר אפלו יום אחד בלבד מלהניח תפלין.

בושעמוע רבי אליהו דברים אלו יוצאים מפיו, נענה אליו ואמר לו: אם כנים דבריך, הרי שאתה מחשיב מצוה זאת של הנחת תפלין יותר מעשרים מליון דולאר. ואם כן השאלה נשאלת וזו עקמת מאלוה, למה אין רואים עליך את השמחה הזאת שרואים על פני האדם בשעה שהוא מתבשר על זכיהו בסכום של עשרים מליון דולאר, אתמהה.

ובאבות קושיא זו מרפסין איגרא, הלא כל מצוה יקרה צעינינו מפנינו, וכל חפצך לא ישוו צה, ולמה חסר לנו השמחה של מצוה, על כל פנים כמו צעת שמרוח ממון, ולמה לא יוצא לרקוד כאשר מצוה צה לידו, למה תהא קיום המצוה שלנו, והתורה והתפלה, כמעט כמצוה אנשים מלומדה.

בפנימיותנו, שיהא לבו צוער באהבת ה', ולהיות אש מתלקחת, על דרך נפשי חולת אהבתך, שתהא נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', שתהא עצודתינו לה' בחיות וגישמאק^נ.

*

יסופר על הרה"ח רבי אליהו ראטה ז"ל, שהיה משצ"ק אצל הרה"ק רבי שלמה'קה מווייעהל ז"ל, אשר יום אחד הגיע לתפלה בצוקר, וראה את אחד מהאברכים שעומד

^נ וגישמח משה בפרשתנו (ד"ה חולין) כתב, כי יש שני מיני צדיקים, כת אחת המסגלים מצות מעשיות נדקה וגמילות חסדים, וכל מיני מצות שכליות ושמעיות וגזרות, אבל מכל מקום קצר קצרה יד שכלם להצין גדולת הבורא יתברך, עד שיקיימו מה שנאמר (דברים ל-ב) לאהבה את ה' אלקיך ולדבקה בו על אופן המעולה. הכת השניה הדבקים בו יתברך בכל עת ובכל רגע בתוקף וחשקות גדול עד שמתענגים בו, שנאמר (שיר השירים ו-ז) מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים, ועושין כל המצות בחשקות נמרץ ובאהבה נפלאה, עד שכל התענוגים הם צעיניהם כאפס וכאין נגד התענוג הגדול הנפלא ההוא שהם מתענגים באהבתו יתברך, והם מתעלים תמיד ממדריגה למדריגה, ומכירים תמיד בכל עת בגדולת הבורא יתברך מה שלא הכירו קודם, ומתחדש להם אהבה וריוות ואופני העבודה וכו' ע"כ.

*

רק כאשר מתצודד מכל הצלי העולם,
ומכין את לבו בהתצוננות בגדלות
הצורה, יתעורר לקשר נפשו צאהצת
קונו.

ויעל דרך שמצינו צדוד המלך
שכאשר התעורר להציט
ולהתצונן בגדולתו של מקום, צנפלאות
הצריאה, כי אראה שמין מעשה
אלצעותין ירח וכוכבים אשר כוננת,
מה רבו מעשין ה' כולם צחכמה
עשית, היה מתעורר צתשוקה רבה
ולועק, נמאה לך נפשי כמה לך צשרי,
נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'.
ודבר זה חסר לנו צעו"ה, אנו
מטרידין מחשבותינו צדברים של מה
צכך, עד שקשה לנו לצמצם המחשבה
להתעורר צאהצת ה'.

*

הן צימים הקדמונים, כאשר היו
דרים צכפרים וצעיירות קטנות,
לא היה טלפון וכלי תקשורת, כל אחד
כמעט לא היה יודע מה שמתרחש
חוץ ממקומו, רק מהשכנים האחדים
שהיו צסציצתו, ולכן היה ראשו של
יהודי מופנה לשוטט צעליונות,
בהתצוננות על תכלית ימי חייו,
להרצות צמנות ומעשים טובים. אבל
כעת שדרים צעיירות גדולות, וכל אחד
מקושר צחדשות מכל העולם. הראש
מלא צידיעות (אינפארמעשן) שונות של

הכתוב אומר בהתוכחה, שכל
הפורעניות הכתובה שם
תצוא 'תחת' אשר לא עבדת את ה'
אלקיך צשמחה וצטוב לצב מרוב כל
(דברים כח-מו). ופירש הרה"ק רבי
הענין מאלכסנדר ז"ל, שיהודי שאינו
שמה צעבודת ה', יש משהוא מוחצא
המונח תחת זה, יש סיבה שאין
השמחה פורצת גדר צעת קיום
המצוה, ו'תחת' אשר לא עבדת את
ה' אלקיך צשמחה וצטוב לצב, עבור
מה שמונח תחת זה, תהיה העונש
צבד, כי היה לך לסלק סיבה זו, ואז
היה עבודתך צשמחה כראוי. מוטל
עלינו להתצונן מה גורמת לנו שחסר
לנו ההתלהבות צעבודת צוראנו.

והענין הוא, כי לקיים מצות ה'
צחיות וצשמחה, צריכין לזה
התצוננות והכנה, לצמצם מחשבתו
צגדולת הצורה ית"ש שממלא וסובב כל
עלמין, ואין עוד מלצדו. הזכיה שלנו
שמקבל עבודתינו לפניו, והוא עומד
לפני מלך מלכי המלכים, ולקיים שויתי
ה' לנגדי תמיד. אשר יש לנו אצ
רחמן הצופה ומציט עלינו, ואז
מתמלא לצבו צאהצת ה' שעוברת על
גדויות, ומתגעגע לעובדו צלצב שלם.
ולכן חסידים הראשונים היו שוהין
שעה אחת לפני התפלה, כדי שיכוונו
לצם לצחיהם שצשמים (צרכות ל:), כי

שונות בראיות אסורות של נשים, ממשפחתם ומחזריהם וממי שקשורים עם הקאמפאני שלו בציונעם, אשר עבר ושנה נעשה להם כהיתר, ולא מודעו עוד כאשר צא תמונה לנגד עיניו, כמו שהיה אצל ישראל כשרים בכל הדורות.

א"א גם אם יהא כלי זו כשר ומהודר בתכלית הכשרות, ויהא נכרך לו לצורך פרנסתו, הרי זה כלי המחריב את האדם בכלל, והעוזד ה' בפרט. ויש לכל אחד לעשות גדריס וסייגים שלא ישתמש בו יותר ממה שנכרך לו למסחריו, כי ההשתמשות בו להיות כאשעל, לקבל כל חדשות שמתרחש, ומה שנעשה ומתהוה אצל חזיריו, ומכל שכן כאשר מחובר בו בואטם-עפ עם אנשים שונים, לשמוע מזמן לזמן או יום יום חוות דעתם של אנשים פשוטים, מוחו מלא צים של שטותים ודברים של מה בכך, ואיך יתלהב לבו אחר כך בעבודת קונו. ומכל שכן כאשר יש ציניהם ריקים וקלים, אשר השקפתם מגושם, ומקרר את האדם בחיי יום יום.

רואים עין צעין איך בני אדם נעשו אדוקים אחר כך לכלים אלו, עד שאי אפשר לו להסית דעתו ממנו, וכאשר עובר חיזה מינוטין הוא נריך לראות כבר מה הודיעו לו עוד. הוא אוזד את עצמו, אינו עוד ברשותו,

מאות אנשים, ושומע מה שמתרחש בכל העולם, מחשבתו טרוד צהצלו, עד שקשה לו לזמאם כאשר מגיע לעבודת קונו.

אמנם לאחרונה צא לנו נסיון חדש, שגזול מאתנו כל מנוחת נפש האדם, וכוצש מחשבות בני אדם להיות טרוד צהצלים יומם ולילה ממש. והוא כלי האינטערנעט והסמארט פאון, שהאדם אוזד על ידו את מהותו, עד שכמה פעמים קשה לו להסית דעתו ממנה. והמעט ישוב הדעת שהיה עוד לנו עד עתה, גם זה נלקח מאתנו.

א מדברים כעת מהכלים שאין להם פילטער, שהם אצי אצות הטומאה, והמשתמש בו משוקע בטומאה, וכל ימיו ויליותיו הם צהרהורי עזירה, ורשע מתקרי. וגם כאשר לא יסתכל בו דבר איסור לעולם, אמרו חז"ל (בבא בתרא נ:): דכיון דאיכא דרכא אחרינא רשע מקרי. ומכל שכן כאשר כל אחד יודע שכחינו חלוש שיוכל להתגבר על יצרו אף יום אחד, והמשתמש בו צלי פילטער דינו כמומר לדבר אחד מן התורה. והנני חוזר ומבקש שמי שנריך להשתמש בו צפילטער, יהיה עליו סטיקער מהקאמפאני שלו שמאשרת שיש עליו פילטער. ומוטל על כל אחד לתקן אותה צאופן שלא יצאו עליו שום תמונות, כי נכשלים צקליפס

הנושאים, ושוב למלא אותם באהבת התורה ומצותיה, את עמלנו אלו הבנים, וכאשר הוא אדוק (עדיקטטט) לכלים הללו, גם כאשר נכנס לציחו ויושב עם ילדיו, לבו וראשו אינו שם, הקשר עם אשתו נחלש, החינוך של הבנים מוגנת. וגם אם רוצה לזמנם מחשבתו אליהם על זמן קצר, הלא הוא כבר כלי ריק, ואי אפשר למסור מה שחסר גם אללו. וכאשר כל יהדותו הוא רק כמנות אנשים מלומדה, מה יעשה הבן שלא יחטא.

ב"א אחד יודע שרכב 'הקאר' היא מכונה חשובה שמסייעת הרבה לנוחיות האדם ללכת ממקום למקום, אבל יש כללים איך להשתמש בה. אין לנסוע עמה על ידי הרחוב, ויש גבול על מהירות נסיעתה, ובאיזה מקומות יש לעצור. והמשתמש בה בלי שום הגדרות, הרי זה מתהפך להיות כלי הרס ואכזר, והורגת בני אדם. וכמו כן הם הכלים הללו, מי שמתרגל בהם ונעשה אדוק בו, ומשתמש בהם בלי גבול, אז היא מתהפכת להיות כלי הרס, שמאכזר את עצמו ואת אשתו ובני ציחו, ולבזוז ימי חייו בהבל וריק.

תחופו על עצמיכם ועל בניכם, לא תאכזרו את ימיכם בהבל וריק. גם אם הכלים הללו יהיו בתכלית הכשרות, יש להתרגל שלא להשתמש בהם רק לצורך מסחר וכדומה, אבל

הוא כבול בזיקים אליה, קשורה בו ככלב. והראיה שאם יבקשו ממנו לעזוב את הכלי ההוא על שני ימים בלבד, לא יוכל לעמוד בו. וכל אחד שינסה את עצמו בזה, לסלקו גם על זמן קצר, יתווכח לו שכן הוא. ועל זה רמזו חז"ל (אבות ג-א) הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא 'לידי' עבירה, כי ישנם עבירות שיש להם ידים החוצקות את האדם, וכופות אותם, שאינו שולט עוד על עצמו. ואדם כזה גם כאשר לומד ומתפלל ומקיים מצוות ה', מכל מקום חסר לו להיות יהודי פשוט, שיהא לבו צוער במצוות ה', ולהיות שמח בקיום המצוה, כי אי אפשר לו לזמנם מוחו ולבו לאהבת ה', כי היא מלאה ממשחצות של שטותים והבלים.

וע"ז זה בא העונש, 'תחת' אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה, מה שהוא אדוק בהכלים שמפטמים מוחו תמיד בדברי הבל, ומבזבלים אותו כל חמש מינוטין בשטות אחר, זה עומד תחת מה שאין אתה עובד את ה' בשמחה, כי אי אפשר לעבוד את ה' בשמחה רק כאשר דעתו מיושבת להתעורר באהבתו ית"ש.

ו"א עוד אלא שברצות הימים, אין הוא עוד בגדר האנושי בציחו. הלא אין לנו תפקיד יותר חשוב בחיינו, רק לגדל את בנינו להיות

מהעבודות הקשות שבמקדש, אנו אובדים יום יום הרבה נפשות היואלים לתרבות רעה. וזה מורה כי נתהוה איזה חולשה ושינוי בהדרך שאנו מחנכים בנינו, חסר איזה אינגרידענס שאנו נתחנכו בה, שאין אנו מוסרים זאת כראוי לבנינו אחרינו. הן אמת שהנסיונות בזמנינו קשים מאד לבני הנעורים, אשר היצר צוער בחולות באופן נורא, וקל מאד להכשל, ויכולים להגיע אליהם בלי שום טורח, עם כל זה, אם היה החינוך לתורה ומצוות מושרש בשורש אדיר וחזק מימי הנעורים, היה להם צמה ללחום ולהתגבר.

אבותינו ואמותינו היו מזורפים באמונה טהורה, שהיתה ספוגה זאת בנפשותם. ובהיות שלא היו מוטרידים כהאבות היום בטלפון וכלי התקשורת, היו מרצים לדבר מזה בגלוי וגם בעקיפין (אומדירעקט). השירים להילדים היו מלאים אמונה, וכל ישותם היתה נרופה בתמימות יתירה, תמים תהיה עם ה' אלקיך, והיו משרישים בבניהם האמונה הטהורה.

בזמננו על האבות להרבות בדיבורי אמונה פשוטה לפני הבנים בנערותם, שיש בורא עולם המשגיח על הכל, ואם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'. הקב"ה הוא

לא לעשותו להיות כלי של תקשורת, להיות פאשעל עם אחרים, להתקשר עם בני אדם לקבל חדשות והודעות שאין בהם חפץ. ודי לנו צמה שהראש מלא ממה שאנו מוכרחים לשמוע, שאי אפשר לנו להיות בלא זה. תפסיקו כל הקשרים עם אחרים מה שאינו לנורך פרנסתו, אל תבלו חייכם היקר בהבלים, יש לנצל כל רגע לתורה ועבודת ה', והתקן עמך בפרוודור כדי שתכנס לטורקלין.

*

הבתוב אומר (תהלים לד-יב) לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם, מי האיש החפץ חיים אהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה, סור מרע ועשה טוב וגו'. המפרשים הקשו דהוי ליה למימר 'בואו' בנים, ולא לומר 'לכו'. וידועים דברי הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג ז"ל שאמר, כי לפעמים אדם שומע ומתעורר רק לפי שעה, אבל אחר שהולך הביתה לא משים לבו להדברים ששמע, ועל כן אמר 'לכו' בנים שמעו לי, גם אחר שתלכו לביתכם שמעו לי, ותשימו על לבכם מה שיראת ה' אלמדכם ע"כ. (הוצא בייטב פנים לשנת שובה אות מא).

וגראה עוד לענינינו, כי הנה חינוך הבנים נתהוה לאחרונה

ואמר הגאון, שזהו מה ששנו חכמים (בהגדה של פסח) בדיבור 'רשע מה הוא אומר', שאומר בעל ההגדה 'ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר', ולכאורה מקודם הוא כופר ואחד כך מוציא את עצמו מן הכלל [ואם כן הו' ליה למימר, ולפי שכפר בעיקר הוציא את עצמו מן הכלל], אבל באמת אינו כן, דסיבת מה שכופר הוא בשביל שרוצה להוציא את עצמו מן הכלל ולהפטר מדיני התורה, וזוהי הסיבה שכופר בעיקר ע"ש.

יש להרגיל עצמו וצני ציתו אחריו באמירת אני מאמין, לחזור תמיד על הי"ג עיקרים, שריבוי האמירה מחזקת האמונה. ובאמת היה מן הראוי להרגיל את הילדים בהתלמוד תורה צוה, ומכל שכן להרבות בשיחות להבחורים בשיבות. ויכולים לשאול לבחור מתי שמע בפעם האחרון שיחה באמונה פשוטה.

*

צוד גם זאת יש לידע בהנוגע לחינוך הצנים, כי החינוך למצות ה', איננה רק להודיע רשימה ארוכה, מה שאין לעשות ומה יש לעשות, אלא גם להכניס בהם אהבה וחמימות לקיום מצות ה'. והוא על ידי ריבוי הדיבור להסביר איך דרכי התורה הם חיינו ואורך ימינו, אי אפשר להיות

הטוב והמטיב, ונאמן לשלם להאדם שכרו בעולם הזה ובעולם הבא. והאמונה שלנו נרופה מעת שעמדנו יחד אצל הר סיני, ושמענו קול ה', אנכי ה' אלקיך. ואין בכל העולם חכמים כמו חכמי ישראל שהיו לנו, שבעומק צינתם השיגו הכל, ואין מה להרהר ולחקור עוד.

יש מהנושרים שאומרים שיש להם קושיות, וזריכין להסביר להם הכל, הלא כל חכמתם מועטת מאד, הוא לא משיג איך עובד עלעקטריק וטלפון ווייערלעס, וכל כלי התקשורת, הוא אינו חכם גם להבין אפילו תוספות אחת בש"ס לעומקה על צוריה, ורק עומק האמונה רוצה להבין, ולא די לו בקבלת אבותינו ורבותינו.

ודגאון רבי איסר זלמן מעלנער ז"ל כותב בספרו אבן האזל (סוף הלכות מעילה), שמעתי בשם גאון אחד, שאמר לו אחד מהחפשים, יש לי 'קושיות'. אמר לו הגאון, אם היה לך קושיות היה אפשר ליישב לך קושיותיך, החסרון הוא שהם אלנך לא קושיות, אלא 'תירוטים'. אינך רוצה לשמור דיני התורה, ואתה רוצה לתרץ עמך למה אין אתה שומר, ולכן אתה ממציא לך קושיות, אך הם אלנך תירוטים. וכשאומר לך תירוטים לא יתקבל אלנך, כי אתה רוצה בהקושיות.

ומניעות, אלא מדריך לחיים צרואים ונעלים. וכמו שכל אחד מציין כי גדרים לעישונים ושיכרות ודראגס הם חיוביים לטובותינו, כן הם דרכי התורה לחיי האדם בכלליותו. ומי שמשיג כי אין טוב אלא תורה, זהו טובתו ולתועלתו הן צוה והן צבא, לא יבעוט בהחיים של תורה, ולא יסיר ממנה לעולם.

אך להדריך כן הצנים צילדותם, צריכים לזה תשומת לב מרובה, למנוח תמיד המילים הנכונים, הזמן הראוי והמתאים, וזה אי אפשר כאשר הראש טרוד ומלא בשטותים, רק כאשר הוא נכנס להצית הוא מופסק מכל התקשורת שחוץ לציתו, אלא ראשו ורובו מונחים אז על חינוך הילדים, לקרב לבם בחמימות לאבותיהם, ולהתמסר להם בכל לב, ולדבר עמם מעומק הלב.

בבב שכן בשצתות וימים טובים, שכל אחד פנוי יותר, ישים כל מעיינו על בניו ובני ציתו, להמשיך לבם בדרכי נועם, להרבות בסיפורי נדיקים שיש בהם לימוד הנוגע לבניו בתורה ועבודה ומדות טובות. לחנכם שיהיו דבוקים בחכמי ישראל, לשמוע מהם תמיד דברי אלקים חיים, ומה שלא יוכלו בניו לקבל אלולו, יקבלו אותם בהתמדת שמיעת דברי חכמים, ואז יתגדלו לפרי תפארת.

אדם השלם רק בהתנהגותו על פי התורה. אין בכל העולם אנשים עדינים צמעשיהם ומדותיהם כמו בני תורה. ולהסביר שאיסורי התורה אינם צאים להכביד עלינו, לאסור אותנו צויקים, אלא הם צאים לשמור אותנו שלא נכשל הן צגוף והן בהנשמה, הן צחיי עולם הזה והן צחיי העולם הבא. וכמו שהסיט צעלט צהקאר לא נעשה לייסר אותו, אלא לשמור עליו שלא ינוק, והוא רק לטובתו, כן היא התורה הקדושה.

יש לנו להודיע ולחזור ולהודיע לבנינו תמיד, יופיה של התורה, איך דרכיה דרכי נועם, והם לטובותינו בעולם הזה ולעולם הבא. ורק בדרכי התורה יוכל לזכות לחיים נעימים בעולם הזה עם השכר לעולם הבא ציחד. ומי שפונה מהתורה היא אומלל, חסר לו חיי משפחה, חסר לו הנעימות צחיים, הוא שקוע צתאותיו שאינם נותנים לו מנוחת הנפש. כמה נאה היא צית של אצות וצנים ונכדים בני תורה, לא ימצא כזאת בכל העולם עם תאותיו, תענוג כזה המלוה אותו כל ימי חייו.

ובי שצועט בהתורה, הרי זה מורה שמחנכיו לא מסרו לו את המעסעודש כראוי, איך התורה היא החיים והטוב, וההיפוך היא הרע והמות. התורה אינה ספר של איסורים

שמקיים כל מצות ה', מכל מקום יתכן שבעצמותו ומהותו חסר לו תואר 'יהודי', שלא הפך החומר שלו להיות יהודי בעצם, אלא 'הנהגתו' הוא כיהודי ולא 'מהותו'. והחילוק צוה הוא, כי מי שרק הנהגתו הוא על דרך התורה, יתכן שיסתנה הדבר בזמן מן הזמנים, כאשר יצרו תקפו וכדומה, לא כן דבר שנעשה מהותו ועצמותו לא יסתנה, כמו שמין פרי אחד לא יוכל להשתנות למין שני.

וזדוהו שאמר 'איש יהודי' היה בשושן הצירה ושמו מרדכי, שהן אמת שהיו שם בגולה אלפי יהודים, אבל הם לא הגיעו להיות עצמותם ומהותם להקרא בתואר 'יהודי', שהרי בשעה שבאו לידי נסיון ליהנות מסעודתו של אותו רשע, או להשתחוות להמן, לא עמדו צוה ונכסלו, כי הנהגה יהודית יתכן שיסתנה, לא כן מרדכי היה 'איש יהודי', צמהותו ועצמותו היה יהודי, עד שיכולין לקרוא אותו בתואר 'איש יהודי'. וגם כאשר כל עבדי המלך כורעים ומשתחוים להמן, מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה. וזהו שהגידו להמן, לראות היעמדו דברי מרדכי כי הגיד להם אשר 'הוא יהודי', זהו מהותו, ומהות האדם לא יוכל להשתנות לעולם. ולכן 'איש יהודי' בשושן הצירה, הוא תחלתו והוא סופו, כי הזוכה לתואר 'איש יהודי', לא יסתנה עצמותו לעולם.

ולכן כאשר דוד המלך רוצה לתאר היופי של דרכי התורה, הוא מתחיל לשאול שאלה פשוטה, מי האיש החפץ חיים, מי האיש שאוהב ימים לראות טוב. וממשיך להשיב על זה, שכאשר יתצונן יכיר, שרק דרכי התורה מביאים לזה, ורק מי שנוצר לשונו מרע, וסור מרע ועשה טוב, אדם כזה יאהב ימיו, ויהא חפץ בחיים, ולא ימאס עליו צרכות הזמן חיי הצלו.

ובאשר מניעין את התורה באופן כזה, השומע יקבל הדברים הנשמעים לא רק בשעת מעשה, אלא גם כאשר לכו בניס, שמעו לי יראת ה' אלמדכם, כי בשעה שמכיר שזהו הטוב האמיתי, לא יסור ממנה לעולם, כי מי ימאס בהחיים והטוב. ולא עוד אלא שצוה ירוית, שגם כאשר 'לכו בניס', שיתעורר מחשבה בלב הצן ללכת לרעות בשדות אחרות, גם אז 'שמעו לי יראת ה' אלמדכם', ישיב אל לבו לשמוע ולקבל היראת ה' שלמדו אתו. כי בשעה שהחינוך היא באופן של מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב, שיתצונן שזהו טובת החיים שלו, אז יתקבלו הדברים ויכנסו בלבו.

*

ובזה נבוא אל הציאור צמה שהתחלנו, והוא, כי גם מי

*

מהותו היה איש יהודי, גרם לקבלת התורה שלא באונס וכפיה רק מתוך שמחת הלב. ויתן ה' שנוכל לעודדו מתוך שמחה, ולגדל בנינו לתורתו ועבודתו ית"ש, צפרנסה צהרצחה, ואין פרץ ואין יוצאת ואין נוחה צרחותינו. ויגן עלינו זכותו של משה רבינו וזכותו של מרדכי הצדיק, כמבואר במדרש (אסת"ר ו-3) מרדכי בדורו כמשה בדורו, להתצרך בכל צרכות האמורות בתורה, עדי מוכה לראות צישועתן של ישראל צציאת צן לוד צצ"א.

אנו עומדים כעת בזמן של פטירת משה רבינו, אשר על יום הזה נאמר ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה. היום עמדו בני ישראל על דעת רבם, להכיר עולם טוב התורה. ודבר זה מתעורר בכל שנה להתקיים בנו, היום הזה נהיית לעם לה' אלוקיך. אנו נכנסים כעת לימי הפורים, אשר הדר קבלוהו צימי אחשורוש מתוך אהבה ושמחה. מרדכי הצדיק אשר

* * *

(העתק חלק המוכר באידיש מהמעייף)

דער פסוק (מלכים ב ב-ט) זאגט, ווען אליהו איז נסתלק געווארן, האט ער געזאגט פאר אלישע פארדעם, שאל מה אעשה לך בטרם הלקח מעמך, קענסט פון מיר פארלאנגען א בקשה וואס איך זאל דיר טוען בעפאר איך ווער צוגענומען פון דיר. ויאמר אלישע, האט אלישע געבעטן, ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, איך בעט פון דיר אז דו זאלסט משפיע זיין אז מיין רוח נבואה וואס איך וועל האבן, זאל זיין דאפעלט וויפיל דו האסט געהאט, פי שנים, וויפיל דו האסט פארמאגט זאל איך האבן דאפעלט. ויאמר הקשית לשאול, האט ער אים געזאגט, דו בעטסט א שווערע זאך, רש"י זאגט, ווי קען א מענטש געבן א זאך וואס ער האט נישט אליין, אבער, אם תראה אותי לקח מאתך, אויב דו וועסט זעהן וויאזוי איך ווער צוגענומען פון דיר, דו וועסט זוכה זיין צו זעהן מיין הסתלקות, יהי לך כן, דעמאלטס וועסטו עס קענען באקומען, ואם אין, אויב דו וועסט נישט זוכה זיין דאס צו זעהן, דעמאלטס לא יהיה, וועט עס נישט זיין. ס'איז א גרויסע פלא צו פארשטיין, וואס אלישע האט געבעטן און וואס אליהו האט אים געענטפערט, אז אויב ער וועט זעהן ווי ער ווערט צוגענומען פון אים דעמאלטס וועט ער יא קענען צוקומען דערצו.

אחר חורבן ביהמ"ק היו ישראל מתחממים לאורן של חכמים

עס קען אפשר זיין דער ענין, בשעת מיר האבן זוכה געווען, מיר האבן געהאט א בית המקדש, מיר זענען געזעסן אין ארץ ישראל, און עס איז געווען השראת השכינה פון אייבערשטן צווישן אידן, איז פון ביהמ"ק ארויסגעגאנגען א ליכטיגקייט וואס האט אונז דערווארעמט, אנגעצונדען די הערצער פון אידן צום אייבערשטן. עס שטייט ביי שלמה המלך, בשעת ער האט געבויט דעם ביהמ"ק, האט ער דאס געבויט (מלכים א ו-ד) חלונות שקופים אטומים [ס'איז געווען די וואך אין די הפטורה]. שטייט אין די גמרא (מנחות פו), געווענליך ווען א מענטש מאכט פענסטערס, מאכט ער עס שמאל פון אינדרויסן און ברייט פון אינעווייניג, אז די ליכטיגקייט וואס קומט אריין פון אינדרויסן זאל זיך פארברייטערן אין שטוב, ס'זאל זיין מער וויפיל די פענסטער איז פון אינדרויסן. שלמה המלך ווען ער האט געבויט דעם ביהמ"ק האט ער געטוען פארקערט, אינעווייניג זענען די פענסטערס געווען שמאל, און ארויס צו די גאס איז געווען ברייטע פענסטערס, צו ווייזן אז לא לאורו הוא צריך, ער דארף נישט די ליכטיגקייט פון אינדרויסן, נאר דאס ביהמ"ק געט ארויס ליכטיגקייט צו באלייכטן די וועלט, זענען די פענסטערס געווען שמאל פון אינעווייניג און ברייט ארויס צו די גאס.

דורך די גרויסע ליכטיגקייט וואס ס'איז ארויסגעגאנגען פון ביהמ"ק אויף די וועלט, איז די עבודת ה' פון אידן געווען אויף גאר א הויכע מדריגה. מען האט געדינט דעם אייבערשטן מיט שמחה, מיט ליבשאפט, מיט א התלהבות, ס'האט געברענגט דער פייער פון ביהמ"ק, וואס ס'איז געווען אש יורד מן השמים למקום המקדש, און דאס איז ארויסגעגאנגען און עס האט באלאכטן דעם כלל ישראל. דער קיום התורה פון אידן וואס איז נמשל למים, עס איז דומה צו וואסער, הוי כל צמא לכו למים (ישעיה נה-א), איז געווען מים רותחים, די עבודה פון א איד וואס איז אנגעווארעמט געווארן פון דעם אור פונעם ביהמ"ק, איז געווען קאכעדיג. בשעת ער האט געדינט דעם אייבערשטן האט דאס הארץ געברענגט מיט א פלאם פייער, מיט ליבשאפט און בענקשאפט צום אייבערשטן, וואס מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה, מ'האט נישט געקענט אויסלעשן די אהבה וואס אידן האבן געהאט ווען דאס ביהמ"ק איז געשטאנען.

ווען א איד האט געשפירט אז ער ווערט אפגעקילט פון עבודת השם, האט ער געהאט א פלאץ ווי ער איז געגאנגען. ער איז ארויפגעגאנגען אין בית ה', צום שטוב

פונעם אייבערשטן, זיך צו ווארעמען דארטן, און פון דארט האט ער געשעפט פרישע חיות, און האט דאס צוריק אהיימגענומען מיט זיך. כל שכן ווען ס'איז געקומען ימים טובים, די שלש רגלים, א איד איז ארויפגעגאנגען בבית ה', האט דאס איבערגעלאזט א געוואלדיגן רושם אויף זיין הנהגה שפעטער ווען ער איז צוריק אהיימגעקומען.

ווען דאס ביהמ"ק איז חרוב געווארן, עס איז צוגענומען געווארן פון אונז דאס ליכטיגקייט וואס מיר זאלן זיך קענען ווארעמען פונעם ביהמ"ק, ותרד פלאים, איז געווארן א געוואלדיגע ירידה אין דעם מעמד פון אידן, מיר האבן שוין נישט די ווארימקייט וואס מיר האבן געהאט אמאל ווען דאס ביהמ"ק איז געשטאנען.

אבער, אפילו ווען אידן זענען געגאנגען אין גלות, האט דער אייבערשטער איבערגעלאזט החרש והמסגר, חכמי ישראל, וואס מיט זייער כח התורה און זייער צדקות, האבן זיי באלאכטן דעם כלל ישראל. אין גלות בבל איז צוזאמגעשטעלט געווארן תלמוד בבלי, וואס עס איז נישט געווען פון פריער. די ליכטיגקייט וואס די חכמי ישראל האבן אריינגעשיינט אין אידן אין גלות, איז געווען אויף גאר א הויכע מדריגה. עס איז טאקע שוין נישט געווען דער אש וואס איז ירדה מן השמים אזוי ווי אין ביהמ"ק, אבער אידן האבן זיך געווארעמט כנגד אורן של חכמים (אבות ב-י), אנטקעגן די פייער פון תלמידי חכמים, שכל גופם אש (חגיגה כז.). עס האט שוין געפעלט די בריענדיגע פייער וואס איז געווען פון ביהמ"ק, אבער עס איז נאך געבליבן א ווארעמקייט אין אונזער עבודה, וואס חכמי ישראל האבן צוגעשטעלט אין יעדן דור פאר אידן. חמין ושמן שסכו לנו בילדותינו הם עמדו לנו בזקנותינו, די ווארעמקייט וואס מיר האבן באקומען פון זיי, דאס האט אונז געווארעמט די גאנצע צייט. און אפילו ביי פשוטי עם, פשוטע אידן, וואס זייער עבודת השם איז נישט געווען אויף אזא הויכע מדריגה, אבער עס איז נישט געווען קאלט, ס'איז געווען לאלעך, עס האט נישט געהאט אין זיך די ווארעמקייט וואס איז געווען אמאל, אבער עס איז נאך אלץ געווען ווארעם, עס איז נישט געווען קיין קאלטע עבודה.

בסילוקן של צדיקים מתקרב עבודת ה' בקרירות מופלגת

ווען דאס איז אויך צוגענומען געווארן פון אונז, עס איז אבדה חכמת חכמיו ובינת נבוניו תסתתר, איז אונזער עבודת השם קאלט. ס'איז כמצות אנשים מלומדה, מען דינט דעם אייבערשטן אבער עס איז אזוי ווי צוגעוואוינט, עס פעלט חיות, עס פעלט

דער התלהבות. קשה סילוקן של צדיקים יותר משריפת בית אלקינו, ס'איז שווערער סילוקן של צדיקים פון שריפת בית אלקינו. ביי שריפת בית אלקינו איז געווען ותרד 'פלאים', צוויי מאל פלא, במיתת צדיקים איז דריי מאל 'פלא', דאס איז בגמטריא של'ג, דריי הונדערט און דריי און דרייסיג, עס איז אפגעקילט געווארן דער עבודת השם פון אידן מיט א געוואלדיגע קרירות. עס איז אסאך שווערער פון שריפת בית אלקינו, דעמאלטס ביים חורבן פון ביהמ"ק איז צוגענומען געווארן דער פלאם פייער, דער אש מן השמים, אבער ס'איז נאך געבליבן א ליכטיגקייט און א פייער פון די חכמי ישראל, דער החרש והמסגר, איז נאך אלץ געבליבן ביי אידן ווארימקייט. סילוקן של צדיקים, צדיקים לאזן זיך אויס, ווערט אונזער עבודה קילער און קילער.

אליהו האט געפרעגט פון אלישע מה אעשה לך בטרם הלךך מעמך, וואס קען איך דיר טוען בעפאר איך ווער צוגענומען פון דיר, האט אים אלישע געענטפערט, איך זעה אז ווען דו וועסט נסתלק ווערן, דער רבי וועט אוועקגיין, וועט זיין שריפת בית אלקינו, עס איז אזוי ווי דער ביהמ"ק ווערט חרוב, עס וועט צוגענומען ווערן דער גרויסער פייער וואס אליהו האט אנגעצינדן די הערצער פון אידן פאר עבודת השם, דאס וועט צוגענומען ווערן, און איך זעה אז די ירידה וועט זיין פלאים אזוי ווי ביים חורבן פון ביהמ"ק, איך בעט אבער, אז די הסתלקות פון אליהו זאל נישט זיין ערגער ווי שריפת בית אלקינו, מיר זאלן נישט געשלאגן ווערן מיט דריי פלאים, מיר זאלן נישט געשלאגן ווערן מיט של'ג, אז עס זאל נתקרב ווערן די עבודה פון אונז אינגאנצן. ויהי נא פי שנים ברוחך אלי, ס'זאל נאר זיין אזוי ווי עס איז געווען ביים חורבן פון ביהמ"ק, וואס עס איז געווען נאר שני פלאים און נישט מער, ס'זאל נאך בלייבן די ווארימקייט אזוי ווי עס איז געווען ביי אידן נאכדעם וואס דער ביהמ"ק איז חרוב געווארן, וואס עס איז נאך געבליבן דער אורן של חכמים וואס מען האט זיך געקענט ווארעמען. דאס איז געווען זיין בקשה וואס ער האט געבעטן פון זיין רבי'ן אליהו.

כשהולכים בדרכי הצדיקים אפשר להתחמם לאור תורתם וצדקתם לעולם

האט אים אליהו געענטפערט דערויף, אויב דו ווילסט באמת אז עס זאל בלייבן ביי דיר די ווארימקייט פון דיין רבי, געב איך דיר א עצה דערויף, דאס וואס סילוקן של צדיקים איז קשה יותר משריפת בית אלקינו, איז נאר ווען עס איז ואבדה 'חכמת' חכמיו 'ובינת' נבוניו תסתתר, ווען מיר זענען נישט ממשיך צו גיין אין זייערע וועגן און זייערע ווערטער וואס זיי האבן אונז געלערנט, אז זייערע מעשים זאלן זיין

שטענדיג פאר אונזערע אויגן. ווען נישט נאר די חכמים גייען אוועק, נאר ס'איז אבדה 'חכמת' חכמיו, די חכמה פון זיי ווערט אויך אוועקגעגאנגען צוזאמען מיט זיי, זייער תורה און זייער עבודה ווערט פארגעסן פון אונז, דעמאלטס איז דא א ירידה וואס איז דריי פלאים, והפלא ה' הפלא ופלא, און דעמאלטס איז אונזער עבודה מיט א קאלטקייט, וויפיל דריי מאל 'פלא' באטרעפט כמספר של"ג. אבער אויב עס וועט שטענדיג זיין פאר דיר מיין צורה, האט אים אליהו געזאגט, דו וועסט שטענדיג האבן פאר דיר מיין תורה וואס איך האב מיט דיר געלערנט, דו וועסט גיין אין דעם וועג ווי איך האב ענק געלערנט, און איבערגיין שטענדיג און חזר'ן זיך וואס מען האט געהערט פון מיר, דאס וועט דיך ווארעמען שטענדיג. אפילו ווען איך וועל צוגענומען ווערן פון דיר, וועט עס נאך זיין אזוי ווי איך לעב ווייטער מיט דיר באהאלטנערהייט, ס'וועט זיין שפתותי דובבות בקבר צו דיר אזוי ווי בשעת איך האב געלעבט.

האט ער אים אזוי געזאגט, אם תראה אותי לקח מאתך, אויב נאכדעם וואס איך וועל נסתלק ווערן, איך וועל צוגענומען ווערן פון דיר, וועסטו מיך נאך ווייטער זעהן. אם תראה אותי, ווען דו וועסט מיך נאך ווייטער זעהן, לקח מאתך, ווען איך בין שוין צוגענומען געווארן פון דיר. מיין התנהגות, מיין תורה, מיין צורה, וועט זיין פאר דיניע אויגן שטענדיג, דעמאלטס 'יהי לך כן', וועט עס נאר זיין פי שנים, ס'וועט נישט זיין קיין של"ג, ס'וועט נישט זיין קיין דריי מאל פלא, וועט די אבידה זיין נאר כשריפת בית אלקינא און נישט מער. אבער 'ואם אין', טאמער ווען איך וועל צוגענומען ווערן פון דיר וועסטו נישט נאכקוקן נאך מיר, און דו וועסט נישט נאכגיין נאך די מעשים וואס איך האב דיך געלערנט, דו וועסט מיך שוין נישט זעהן שפעטער ווען איך בין צוגענומען געווארן פון דיר, וויאזוי האט מיין רבי געזאגט, וויאזוי האט זיך מיין רבי געפירט, דעמאלטס וועט עס נישט זיין קיין שתי פלאים, עס וועט זיין הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא, עס וועט נישט זיין קיין פי שנים, ס'וועט זיין פי שלשה.

וועגן דעם, ווען אליהו איז שפעטער ארויף בסערה השמים, ואלישע רואה, און אלישע האט געזעהן, האט ער געשריגן און מתפלל געווען, אבי אבי 'רכב' ישראל, רכב באטרעפט צוויי מאל פלא, אז ער זאל זוכה זיין ער זאל שטענדיג נאכקוקן אויף די וועגן פון זיין רבי'ן אליהו וואס איז צוגענומען געווארן פון אים, עס זאל נאר זיין רכב ישראל, נאר צוויי מאל פלא, עס זאל נישט זיין קיין שלשה פלאים, ווייל דעמאלטס וועט ער אפגעקילט ווערן אזוי ווי 'שלג'.

**בפטירת משה רבינו נשתכח שלשת אלפיים הלכות,
רמו לירידת שלשת פלאיים בהסתלקותו**

און קען זיין דאס איז פשט וואס עס שטייט אין די גמרא (תמורה טו.), אז ווען משה רבינו איז נסתלק געווארן, איז נשתכח געווארן דריי טויזנט הלכות, בימי אבלו של משה, יהושע האט דאס נישט געקענט צוריקברענגען. ווייל די מיתה פון משה רבינו איז געווען א געוואלדיגע אבידה פאר אידן מער ווי שריפת בית אלקינו, אשר לא קם נביא עוד בישראל כמשה, עס איז נישט געווען נאך איינער אזוי ווי משה רבינו, פה אל פה אדבר בו, ומראה ולא בחידות. והביטו אחרי משה (שמות לג-ח), אשרי ילוד אשה וואס איז מובטח אז די שכינה וועט אים נאכגיין אין זיין שטוב אריין. אויב ביי סתם א חכם איז חכם שמת אין לנו תמורתו (ב"ר צא-ט), וואס זאל מען זאגן ביי משה רבינו. אז א חורבן פון עצים ואבנים איז שתי פלאים, איז דאך די מיתה פון משה רבינו אסאך שווערער געווען.

אבער אויב די בילד פון משה רבינו וואלט באגלייט אידן שפעטער נאך זיין הסתלקות, אם תראה אותי לוקח מאתך, מען וואלט אים געזעהן שפעטער ווען ער גייט אוועק פון אידן, דעמאלטס וואלטן די פלאות געווען נאר צוויי, עס וואלט נאר געווען כשריפת בית אלקינו.

אבער דער אייבערשטער האט געזאגט צו משה רבינו, הנך שוכב עם אבותיך וקם העם הזה וזנה אחרי אלהי נכר הארץ (דברים לא-טז), מען וועט נישט ממשיך זיין צו גיין אין די וועגן פון משה'ן, ממילא איז די מיתה פון משה דריי פלאים. האט דער אייבערשטער מרמו געווען אז עס איז נשתכח געווארן דעמאלטס שלשה אלפים הלכות, 'אלפים' זענען די זעלבע אותיות ווי 'פלאים', צו ווייזן אז עס איז פון זיי נשתכח געווארן די הלכות ווייל עס איז אראפקומען אזא ירידה אויף די וועלט, אז עס איז שלשה פלאים.

די זעלבע איז אויך ביי אונז, כל זמן מיר גייען אין די וועגן פון די פריערדיגע צדיקים, מיר זענען ממשיך זיך מסתופף צו זיין בצילם של חכמי ישראל וואס גייען אין די וועגן פון די פריער'דיגע, וואס זענען נישט מסיח דעת פון זייערע רבי'ס, און זיי זאגן שטענדיג מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי, מען גייט נאך זייער תורה וואס זיי האבן

געלערנט מיט אונז, ס'איז שפתותיהם דובבות בקבר, מען איז ממשיך איבערצוגעבן פאר דעם נייעם דור וואס מיר האבן מקבל געווען פון אונזערע רבי'ס, און אויף דעם וועג זענען מיר מגדל אונזערע קינדער, זיין שטענדיג דבוק אין חכמי ישראל און זיי זאלן גיין אין זייערע וועגן, דעמאלטס זענען זיי נישט געשטארבן, זיי זענען באהאלטן געווארן, ס'איז אזוי ווי דער ביהמ"ק איז נגנו געווארן, זענען זיי באהאלטן, ס'איז נאר כשריפת בית אלקינז.

אבער ווען די צדיקים ווערן נשתכח מן הלב, זיי ווערן אינגאנצן פארגעסן פון אונז, זייערע גוטע מעשים, זייערע וועגן, זענען שוין אונז מער נישט מחייב. ס'איז אמאל געווען, אבער היינט איז עס שוין נישט מיך מחייב צו גיין אזוי, און זיך צו פירן אזוי, ס'איז ואבדה חכמת חכמיו, זייער חכמה ווערט אויך פארלוירן, ובינת נבוניו נסתתה, און זייער בינה ווערט אויך צוגענומען, דאס איז ערגער פונעם חורבן, ווייל דעמאלטס איז דא דריי מאל פלא, ס'קומט אראפ א קאלטקייט אין אונזער אידישקייט, עס איז נאר כמצות אנשים מלומדה.

*

איש יהודי היה בשושן הבירה

מען ליינט אין די מגילה (אסתר ב-ה), איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי, עס איז געווען אן איש יהודי אין שושן הבירה, ער האט געהייסן מרדכי. ער רופט אים אן א איש יהודי, זאגט רש"י, ווייל ער איז געקומען פון גלות יהודה, און די געגענט ירושלים הייסט יהודה, און די אלע וואס זענען געקומען מיט מלכי יהודה אין גלות, האבן די גוים זיי גערופן יהודים אפילו זיי האבן געשטאמט פון אנדערע שבטים. אזוי ווי מרדכי איז דאך געקומען אין גלות, אשר הגלתה מירושלים, איז ער איש יהודי. מען דארף פארשטיין, איז דען מרדכי געווען דער איינציגער איש יהודי בשושן הבירה? אלע אידן וואס זענען געווען אין גלות זענען דאך געווען יהודים, פארוואס האט נאר מרדכי באקומען דעם טיטול איש יהודי היה בשושן הבירה.

און מ'זעהט שפעטער (שם ג-ב), כל עבדי המלך אשר בשער המלך כורעים ומשתחווים להמן, כי כן צוה לו המלך, ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, מרדכי האט זיך נישט געבויען. ויאמרו עבדי המלך מדוע אתה עובר את מצות המלך, ויהי כאמרם אליו יום ויום ולא שמע אליהם, איז מען געגאנגען זאגן פאר המן, היעמדו דברי מרדכי

כי הגיד להם אשר הוא יהודי. וואס איז טייטש ער האט געזאגט אז ער איז א יהודי, אלע אידן האט מען אנגערופן יהודי, וואס איז ער מדגיש כי הגיד להם אשר הוא יהודי.

דברי הרה"ק מפיאסעצנא: פשוט להיות יהודי חסר לי ..

רוצה אני להתגייר ולהיות יהודי

קען זיין דער ענין דערפון איז אזוי, פאר די קריג האט געוואוינט אין פוילן א גרויסער צדיק א רבי פאר חסידים, ער האט געהייסן דער פיאסעצנער רבי, ער האט זיך זייער אסאך אפגעגעבן מיט בחורים און יונגעלייט, ער האט ארויסגעגעבן ספרים, ספר 'חובת התלמידים' פאר יונגע בחורים, 'הכשרת אברכים' פאר יונגעלייט. אין דעם ספר הכשרת אברכים צום סוף, איז געדריקט א קליין קונטרס, 'צו ורוז' הייסט עס, עס איז פארשידענע שריפטן, וואס ער האט געשריבן פאר זיך, און מ'האט דאס שפעטער געטראפן און מ'האט דאס מיטגעדרוקט צוזאמען מיט דעם ספר. ווען ער איז אלט געווארן פערציג יאר, געווען נאך א יונגעראמאן, האט ער פאר זיך פארגעשריבן א צעטיל, וואס ער איז נתעורר געווארן צו זיין פערציגסטן געבורטס טאג. איז אפגעדרוקט דארטן אין דעם 'צו ורוז' (אות יט) די פאר שורות. איך וועל איבערזאגן וואס ער שרייבט דארטן.

ער הייבט אן אזוי: ב"ה איך בין אריינגעקומען אין מיין פערציגסטן געבורטס טאג פון מיין לעבן, דאס מיינט אז ס'הייבן זיך יעצט אָן ביי מיר די ימי הירידה, [ביי די פערציג יאר הייבט זיך שוין אן די צווייטע העלפט פונעם לעבן], וכבר אתחיל להזדקן, איך הייב שוין אָן עלטער צו ווערן. לבי ירא ויפחד, מיין הארץ האט מורא און ס'איז דערשראקן, לא מן הליכת שנותי כל כך אני מפרס, איך בין נישט דערשראקן פון דעם וואס די יארן לויפן, כי לכך נוצרתי, פאר דעם בין איך באשאפן געווארן, רק מדלות שנותי שעברו ועוברות, איך בין דערשראקן פון די ליידיגקייט פון מיינע יארן וואס איז אדורכגעגאנגען און זיי גייען אדורך, ובדלות וריקות, מיט אן ארימקייט און מיט א ליידיגקייט, בשפלות וקטנות, מיט שפלות און קטנות, וועגן דעם בין איך באזארגט. שרייבט ער נאכדעם, אבל אל נא אתייאש עתה, איך גיי זיך נישט יעצט מייאש זיין, אנסה להתאזר בכל כוחי, איך גיי פרובירן זיך צו שטארקן מיט מיין גאנצן כח, לקבל עלי להתקשר בו יתברך בקשר של קיימא, איך גיי זיך צובינדען צום אייבערשטן מיט א קשר של קיימא, וכולי האי ואולי, אפשר וועל איך זוכה זיין דערהויבן צו ווערן.

צווייטע פאראגראף: ומה אקבל עלי, וואס זאל איך נעמען אויף מיר יעצט צו פארבעסערן מיינע מעשים, ללמוד יותר, איך וועל נעמען אויף מיר אז איך זאל לערנען מער, כמדומני, איך מיין, שמה שאפשר לי שלא ללכת בטל, וויפיל ס'איז מעגליך נישט צו גיין בטל, אינני הולך בטל, איך גיי נישט בטל, איך נוץ אויס מיין גאנצע צייט אויף צום לערנען, ער שפירט נישט אז ער זאל דארפן אויף זיך נעמען מער אויף לימוד התורה. להתרחק מן התאוות, איך זאל זיך דערווייטערן פון תאוות, אם אין יצרי מרמה אותי, טאמער מיין יצר נארט מיך נישט, ב"ה אינני משועבד כל כך לתאוה גופניות ח"ו, איך שפיר זיך נישט משועבד צו גופניות'דיגע תאוות. ומה חסר לי, וואס דען פעלט מיר, פשוט להיות יהודי חסר לי, עס פעלט מיר פשוט צו זיין א איד. דומה אני בעיני, איך טוה מיר פארשטעלן פאר מיין אויגן, כצורת אדם מצוירת, שהכל בה, וואס אלעס איז דא אין אים, הגוונים, ער האט אלע קאלירן, והצורה, און אלע אברים, רק אחת חסירה, איין זאך פעלט דערפון, הנשמה חסרה, די נשמה וואס דארף לעבן דאס פעלט פון אים.

רבוש"ע צופה ומביט כל נעלם, דו קוקסט דאך אלעס וואס איז באהאלטן, לפניך אתוודה ומלפניך אתחנן, פאר דיר בין איך מתוודה און איך בעט זיך, מושלך ומרוחק אני ממך ומכל היכליך הרחק מאוד, איך שפיר זיך אוועקגעווארפן פון דיר זייער ווייט, פשוט רוצה אני מעתה להתגייר, איך וויל זיך מגייר זיין, ולהיות מעתה יהודי, איך וויל פון יעצט אן זיין א איד, רבוש"ע הושיעני, העלף מיר, שלא אבלה את שארית שנותיי, איך זאל נישט פארברענגען מיינע איבריגע יארן, בין חמורי ואתוני וכלבי, צווישן מיין פערדל און מיין אייזעל און מיין הינטל, קרב אותי אליך, זיי מיך מקרב צו דיר, והכניסנו היכל לפנים מהיכל, קשור אותי אליך לעולם ועד, טו מיך צו בינדן צו דיר לעולם ועד.

לא די להאיש להתנהג בחסידות, רק שיעשה גם הוא חסיד

ער ענדיגט נאך איין פאראגראף דערצו, און מיט דעם וועל איך ענדיגן זיינע ווערטער: לא די לו לאיש, עס איז נישט גענוג פאר א מענטש, להתנהג בלבד בחסידות, ער זאל זיך פירן מיט חסידות, רק שיעשה הוא חסיד, ער זאל אליין אויך ווערן א חסיד. עס איז נישט גענוג ער פירט זיך חסידיש, ער דארף זיין א חסיד. ולא די שיתנהג בקדושה, ס'איז נישט גענוג אז א מענטש פירט זיך הייליג, רק שגם הוא יתקדש, ער זאל ווערן א קדוש, כמו שצונו קדושנו, ווי דער אייבערשטער האט אונז געהייסן, והתקדשתם, עטף זאלטס ענק הייליגן, און אויך והייתם קדושים, מזאל

זיין א קדוש אליין. גם כן לא די לו להתגבר בלבד על יצרו, עס איז נישט גענוג וואס א מענטש איז זיך מתגבר אויפן יצה"ר, רק גם להעשות גבור, ער זאל ווערן א גבור, להיות אדון על עצמו ולבו ברשותו, ער זאל זיין א הער אויף זיך, און זיין הארץ זאל זיין אין זיין רשות. עד כאן וואס דער פיאסעצנער רבי שרייבט ווען ער איז געווארן פערציג יאר.

ס'איז מבהיל על הרעיון די ווערטער, א אדם קדוש וואס איז מעיד אויף זיך אז ער איז נישט מבטל פון זיין לערנען, ער האט נישט וואס מוסיף צו זיין אין לימוד התורה, ער גייט נישט בטל. ער איז מעיד אויף זיך אז ער איז נישט משועבד צו קיין גופניות'דיגע תאוות, און ער שפירט נישט אז ער דארף אויף זיך נעמען עפעס א זהירות און א זריזות אין די ענינים. אבער ער שפירט אז איין זאך פעלט אים, ער בענקט זיך צו זיין א פשוטער איד, און ער וויל זיך מגייר זיין און ווערן א איד, דאס פעלט אים און אויף דעם בענקט ער זיך. וואס איז פשט דערפון? א מענטש וואס לערנט און איז נישט מבטל זיין צייט, און ער פירט זיך בקדושה, און ער שפירט אז עס פעלט אים אז ער איז נישט קיין איד.

עבודת האדם להיות יהודי גם בפנימיותו, שיהא לבו בוער באהבת ה'

דער פשט דערפון איז, עס איז דא אמאל איינער, ער קען מקיים זיין אלע מצוות פונעם אייבערשטן, אבער עס איז נישט געווארן זיין מהות, זיין מהות איז נישט תורה, זיין מהות איז נישט אידישקייט, ער מוז מקיים זיין די תורה ווייל דער אייבערשטער האט אים אזוי מצווה געווען. ער איז א איד, ער האט מקבל געווען די תורה, ער מוז פאלגן וואס דער אייבערשטער הייסט אים, אבער במהותו, אין זיין מהות, בלייבט ער א מגושם. ער איז אן איש מגושם, אבער ער טוט וואס מ'האט געהייסן אז מ'דארף צו טוען. ער פירט זיך בקדושה ווייל מ'האט אים אזוי געהייסן, ער איז מצווה געווארן צו זיין א קדוש מוז ער זיך פירן בקדושה, און ער איז אן ערליכער און ער טוט וואס מ'האט אים געהייסן, אבער זיין מהות איז נישט קיין קדוש, ער קען זיך נישט טיטולירן אז ער איז הייליג, אז ער איז א קדוש. ער קען זיך פירן בחסידות, אבער דאס איז נישט זיין עצמיות, ער פירט זיך נאר אזוי, אבער דאס איז נישט דער מענטש אליין.

דאס איז דומה אזוי ווי א מענטש געפינט זיך אין א תפיסה, און ער טוט אלעס וואס מ'וועט אים הייסן טוען, ער האט דאך נישט קיין ברירה, ס'איז דאך א תפיסה, ער

מוז פאלגן אפילו ווען זיין פנימיות איז ווייט דערפון, אבער ער טוט וואס מ'הייסט אים. אזוי קען אמאל זיין א מענטש אויף דער וועלט, ער טוט אלעס וואס די תורה פארלאנגט פון אים, ס'איז געצווינגען, ער איז א איד און ער מוז טוען, אבער די תורה האט אים נישט איבערגעדרייט אז זיין פנימיות זאל זיין א איד, זיין פנימיות זאל זיין ערליכקייט, ער זאל נישט זיין מגושם און ער זאל זיין צוגעבינדען צום אייבערשטן, דאס פעלט אים.

און אויף דעם שרייבט ער, אז ער בענקט זיך צו זיין א פשוטער איד, אז זיין נפש זאל זיין מקושר צום אייבערשטן מיט א געוואלדיגע ליבשאפט, עס זאל ברענען ביי אים ווי א פלאם פייער זיך מדבק צו זיין צום אייבערשטן. ער זאל זיין אפגעזינדערט פון אלע עניני גשמיים וואס א מענטש האט אין פנימיות, עס איז נישט גענוג איך וועל זיך פירן בקדושה, איך וועל זיך פירן בפרישות, ווייל אזוי האט מען מיר געהייסן און אזוי מוז איך טוען, איך בין א איד, איך מוז פאלגן וואס דער אייבערשטער האט געזאגט. נאר ער זאל זוכה זיין אז זיין 'מהות' זאל נתקדש ווערן, זיין מהות זאל זיין אידישקייט, מיין עצם איז א איד, ער זאל ווערן א חסיד און א קדוש אינעם מהות זיינעם, והתקדשתם, ער זאל זיך מקדש זיין, והייתם קדושים, און זיין א קדוש אליין.

מיר לערנען, מיר דאווענען, מיר זענען פול מיט מצוות ומעש"ט, אבער אסאך מאל פעלט אונז צו זיין א איד אינעווייניג בפנימיות, אז די הארץ זאל אים ברענען מיט א ליבשאפט צום אייבערשטן, און זיין עבודת השם זאל זיין אן אש מתלקחת, ברענען ווי א פייער. נפשי חולת אהבתך, ער זאל שפירן א קראנקהייט צו ליבשאפט צו תורה. נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', נישט ווייל מען הייסט אזוי צו טוען מוז איך פאלגן, נאר ס'זאל זיין נכספה וגם כלתה נפשי, א מענטש זאל גלוסטן, דאס הארץ זאל אים אויסגיין, צו קענען זיין בחצרות ה'. די עבודה צום אייבערשטן זאל זיין מיט א חיות מיט א געשמאק, דאס איז אסאך מאל וואס ס'פעלט ביי אונז. צו זיין א פשוטער איד, אז אינעווייניג דאס הארץ זאל ברענען פאר'ן אייבערשטן, פעלט אסאך מאל פונעם מענטש.

*

חומר השמחה בשנת הנחת תפילין, כאילו נתבשר עכשיו בשלל רב

עס איז געווען אין ירושלים א איד, ער האט געהייסן ר' אלי' ראטה, ער איז געווען א משמש ביי ר' שלמה'קע זעווילער ז"ל, ר' אלי' האט מען אים גערופן. איך האב

געזעהן פארציילן אויף אים, ער איז אמאל אריינגעקומען אין ביהמ"ד צופרי פאר'ן דאווענען, האט ער געזעהן ווי עס שטייט א יונגערמאן און ער טוט אן תפילין, גייט צו ר' אלי' צו אים און ער זאגט אים: יענקל לאמיר מאכן א געשעפט, איך געב דיר פופציג דאלער, מיט א תנאי אז דו זאלסט איין טאג מוותר זיין נישט צו לייגן קיין תפילין. הייבט ער אן צו לאכן און ער זאגט, אזאנס זאל איך טוען, פאר פופציג דאלער וועל איך נישט לייגן קיין תפילין? זאגט ר' אלי', איך געב הונדערט, איך געב דיר צוויי הונדערט. יענער האט עס אפגעווארפן, ס'קומט נישט אין חשבון איך זאל נישט לייגן קיין תפילין. און ער זעהט אז ער דינגט זיך מיט אים, זאגט ער אים: ר' אלי' אפילו איר זאלט מיר וועלן געבן צוואנציג מיליאן דאלער, וועט מיר נישט איינפאלן אזא זאך אז איך זאל מוותר זיין איין טאג נישט צו לייגן קיין תפילין!

ר' אלי' האט געהערט ווי ער זאגט אזוי, זאגט ער אים, איך גלייב דיר וואס דו זאגסט, אבער איך וויל דיר עפעס פרעגן, אויב ס'איז אמת וואס דו זאגסט, איז דאך טייטש אז דו ביסט מחשיב לייגן תפילין און ס'איז ביי דיר מער ווערד ווי צוואנציג מיליאן דאלער, אויב אזוי וויל איך דיך עפעס פרעגן, פארוואס זעהט מען נישט אויף דיר די שמחה ווען דו טוסט אן די תפילין אזוי ווי דו וואלסט פארדינט יעצט א לאטערי פון צוואנציג מיליאן דאלער?. אויב תפילין איז ביי דיר אזוי חשוב, פאר מער ווי צוואנציג מיליאן דאלער געסטו עס נישט אוועק, פארוואס פעלט די שמחת המצוה ביי דיר, ווען דו לייגסט די תפילין טוסטו עס כמצוות אנשים מלומדה, פארוואס איז נישטא ביי דיר די שמחה אויפן פנים כאילו דו וואלסט יעצט פארדינט אזא גרויס פארמעגן?

און די קשיא איז מרפסין איגרא! ווייל ס'איז דאך אמת ביי אונז, אז יעדע מצוה ביי א איד איז דאך יקרה היא מפנינים, נישטא קיין געלט אויף דער וועלט וואס מ'זאל אוועקגעבן א מצוה פאר איר, כל חפציק לא ישוו בה, פארוואס פעלט אונז די שמחה של מצוה? פארוואס פעלט אונז די שמחה בשעת מיר טוען א מצוה? פארוואס גייט ער נישט ארויס טאנצן אזוי ווי ער וואלט געטאנצט ווען ער געווינט צוואנציג מיליאן דאלער, ער וואלט זיך נישט געקענט אהין טוען פאר שמחה, פארוואס זאל ער נישט שפירן אזא טעם בשעת ער איז מקיים א מצוה פונעם אייבערשטן? פארוואס זאלן זיין אונזערע מצוות, אונזער לערנען, אונזער דאווענען, כמעט אזוי ווי א מצוות אנשים מלומדה, וואס מ'איז צוגעוואוינט און מען טוט אזוי.

תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה

דער פסוק זאגט אין די תוכחה, אז די פורעניות וואס דער אייבערשטער וועט ברענגען ח"ו אויף אידן, וועט זיין תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל (דברים כח-מו), מ'האט נישט געדינט דעם אייבערשטן בשמחה, מיט א גוט הארץ, ווען דו האסט געהאט אלעס. עס שטייט פון ר' העניך מאלכסנדר זי"ע, א איד וואס פריידט זיך נישט אין עבודת השם מוח עפעס זיין באהאלטן אונטער דעם, ס'מוז זיין א סיבה פארוואס די שמחה טוט נישט ביי אים פורץ גדר זיין בשעת ער טוט א מצוה. ס'איז דא א 'תחת', ס'איז דא עפעס וואס ליגט אונטער דעם אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה. דו גלייבסט דאך אין די תורה, און דו ווייסט די חשיבות פון א מצוה, עפעס ליגט דא אונטער דעם, תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה, פארוואס דו דינסט נישט דעם אייבערשטן מיט א שמחה.

און דאס וואס דו נעמסט נישט אוועק די סיבה פון דיר וואס טוט שטערן פון עבודת ה', וואס דעמאלטס וואלט דאך געווען דיין עבודת ה' מיט שמחה, זאגט די תורה, פארדעם וועסטו באקומען אן עונש, תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה. אוודאי יעצט האסטו נישט די שמחה, אבער פארוואס האסטו נישט געטוען דערצו, זיך מתבונן זיין פארוואס פעלט מיר די שמחה של מצוה, און וואס קען איך טוען אוועקצונעמען די זאך וואס ס'שטערט מיר, אז פון היינט אן ווען איך דין דעם אייבערשטן זאל עס זיין מיט א פרייליכקייט.

כהתבוננות בגדלות הבורא, נתמלא האדם בשמחה ואהבת ה'

מסתם איז דא כמה טעמים דערויף און כמה סיבות דערויף, אבער דער ענין איז, כדי מקיים זיין די מצוות פונעם אייבערשטן מיט א געשמאק, מיט א חיות, מיט א שמחה, פארלאנגט זיך התבוננות, מ'דארף אריינטראכטן זיך צו צוגרייטן, א איד דארף זיך מצמצם זיין במחשבה די גרויסקייט פונעם אייבערשטן, וואס דער אייבערשטער איז ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, וואס דער אייבערשטער פילט אן די גאנצע וועלט, אין עוד מלבדו, ס'איז נישטא קיין שום זאך אויף דער וועלט אויסערן אייבערשטן. ער דארף זיך מתבונן זיין אין די זכיה וואס מיר האבן אז דער אייבערשטער נעמט אן אונזער עבודת ה'. געדענקן אז א איד שטייט שטענדיג פאר'ן מלך מלכי המלכים הקב"ה, מקיים זיין שויתי ה' לנגדי תמיד, וואו ער איז זאל ער שפירן אז ער שטייט קעגן איבער דעם אייבערשטן. מיר האבן אזא פיינעם טאטען, דער רבוש"ע, וואס דער באשעפער קוקט זיך אום אויף אלעם וואס מיר דארפן. ווען

א איד לעבט מיט התבוננות אינעם רבוש"ע, ער לעבט אז דער אייבערשטער שטייט לעבן אים שטענדיג, דער באשעפער טוט אים אלע זיינע זאכן, אלעס וואס ער האט אויף דער וועלט באקומט ער פונעם אייבערשטן, ווערט זיין הארץ אנגעפולט מיט ליבשאפט צום אייבערשטן, די ליבשאפט גייט אריבער די גבולים, און ער בענקט זיך דעמאלטס צו דינען דעם אייבערשטן מיטן גאנצן הארץ.

חסידיים הראשונים היו שוהין שעה אחת לפני התפלה כדי שיכוונו לבם לאביהם שבשמים (ברכות ל:). מ'קען זיך נישט שטעלן דאווענען סתם אזוי. ווען א איד שטעלט זיך דאווענען און פאר דעם האט ער א שעה ישוב הדעת, זיך מתבונן צו זיין וואס מיינט תפילה, פאר וועם גיי איך דאווענען, פאר וועם שטיי איך, דעמאלטס ווען ס'קומט די צייט אז ער שטעלט זיך דאווענען, ווען ער איז מתבודד פארדעם פון אלע הבלי עולם, און ער גרייט צו זיין הארץ צו גדלות הבורא, דעמאלטס קען ער צוגעבינדן ווערן מיט ליבשאפט צום אייבערשטן.

מען געפינט ביי דוד המלך, ווען ער איז נתעורר געווארן זיך מתבונן צו זיין אין די גרויסקייט פונעם אייבערשטן, ער האט מתבונן געווען אין די נפלאות וואס איז דא אין די בריאה, כי אראה שמיך מעשי אצבעותיך ירח וכוכבים אשר כוננתה, ער האט ארויפגעקוקט אויפן הימל, ער האט אנגעקוקט די זון, די לבנה, די שטערנס, און ער האט אויסגעשריגן, מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית, ווי פיל זענען די מעשים פונעם אייבערשטן, וואס ער האט באשאפן מיט אזויפיל חכמה. ווען ער האט זיך מתבונן געווען אין די גרויסקייט פונעם אייבערשטן, איז ער אויפגעפלאמט געווארן מיט געגועים צום אייבערשטן און ער האט אנגעהויבן צו שרייען, צמאה לך נפשי כמה לך בשרי, ער האט אנגעהויבן צו גליסטן צום אייבערשטן, נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה', ווייל ווען א איד האט ריכטיג התבוננות אין די גרויסקייט פונעם אייבערשטן, שפירט ער פאר א זכיה, אז ער קען דינען דעם אייבערשטן און ער טוט עס מיט א שמחה.

כהיום טרודים בהבלים יומם וליילה ממש, וחמר מנוחת הנפש לעבודת ה'

דאס פעלט אונז היינט. אונזערע מחשבות זענען אזוי פארטוען אין וועלטליכע זאכן, מיט דברים של מה בכך, אז ס'איז זיך שווער מצמצם צו זיין. ווען ער וויל יא נעמען א פאר מינוט זיך מתעורר זיין אין אהבת ה', קען ער זיך נישט קאנצעטרירן צוזאמען נעמען ער זאל קענען האבן די הכנה בעפאר ער גייט טוען א מצוה.

אמאליגע צייטן, ווען מען האט געוואוינט אין קליינע שטעטלעך, אין דערפֿלעך, ס'איז נישט געווען קיין טעלעפאן, ס'איז נישט געווען קיין שום פארבינדונג, אויסער די ד' אמות וואו מען איז געווען, האט קיינער כמעט נישט געוויסט וואס עס טוט זיך אויף דער וועלט, נאר פון די שכנים ארום און ארום וואס מ'האט געהאט שייכות. מיט וואס איז דער קאפ פון א איד געווען אנגעפולט, וואס האט ער געקענט טוען?, יעדער ערליכער איד איז געווען זיין קאפ רואיג צו טראכטן פון העכערס, מתבונן זיין וואס איז דער לעבן פונעם מענטש, טראכטן אויפן תכלית פון זיין לעבן, זעהן אריינצוכאפן מצוות ומעש"ט, אלע אנדערע זאכן האט ער נישט געוויסט ער האט נישט געהערט, ס'איז נישט געווען פון וויא ער זאל וויסן.

מען וואוינט היינט אין גרויסע שטעט, מ'איז מקושר מיט אלע נייעס'ן וואס ס'איז דא אויף דער וועלט. דער קאפ איז אנגעפולט מיט ידיעות (אינפארמאציע) פון הונדערטער און טויזענטער מענטשן. ער הערט אלעס וואס ס'האט פאסירט אין ארבע כנפות הארץ. דער קאפ פון א מענטש היינט איז אריינגעטוען אין שטותים מיט הבלים. ער פולט אן זיין קאפ מיט נארישקייטן. ווען ס'קומט צו עבודת השם קען ער זיך קוים קאנצעטרירן די פאר מינוט וואס ער דארף האבן כדי ער זאל קענען טוען וואס עס פעלט אויס.

נו, מען קען דאך נישט משנה זיין די וועלט, דער אייבערשטער האט אונז אריינגעשטעלט אין אזא מדינה, זענען מיר דאך אזוי. אבער לעצטנס איז געקומען א פרישער נסיון פאר אונז, וואס נעמט אוועק, ס'גולט אוועק פון אונז, דאס ביסעלע מנוחת הנפש וואס א מענטש האט געהאט נעמט מען אויך צו פון אונז. עס טוט צונעמען אונזערע מחשבות, און ס'טוט זיי כובש זיין, אז מיר זאלן זיין אריינגעטוען אין הבלים פון די וועלט יומם ולילה. זייט ס'איז ארויסגעקומען דער אינטער-נעט, זייט ס'איז ארויסגעקומען די סמארט-פאונס, דער מענטש פארלירט זיין גאנצער מהות! אסאך מאל ווערט ער אזוי צוגעוואוינט דערצו, אז ער קען זיך אפילו נישט מסיח דעת זיין זיך אפצושאקלען דערפון. דאס ביסל ישוב הדעת וואס מ'האט נאך געהאט אמאל, האט מען אויך שוין צוגענומען פון אונז.

המשתמש באינטערנעט בלי פילטער, הרי זה רשע ומומר לדבר אחד,

וכל ימיו בהרהורי עבירה

איך רעד נישט יעצט פון די כלים וואס האבן נישט קיין פילטער, דאס איז אן אבי אבות הטומאה, מ'האט דאס שוין צענדליגער מאל ארויפגעברענגט, דער וואס

באנוצט זיך מיט א כלי וואס האט נישט קיין פילטער דער איז משוקע אין טומאה, אלע זיינע טעג און נעכט זענען בהרהורי עבירה, חז"ל רופן אים אן א "רשע", אין די גמרא (בבא בתרא נז), רופט אים א רשע אפילו ווען ער פירט זיך דערמיט ווי א צדיק, אפילו ער וועט קיינמאל נישט קוקן אויף א זאך וואס ס'איז דא דארטן וואס מ'דארף נישט צו זעהן, אבער אז ער האט ביי זיך א כלי וואס ברענגט אים א נסיון און ער היט זיך נישט דערפון, זאגט די גמרא איכא דרכא אחרינא רשע מיקרי, אז מ'האט אן אנדערן וועג צו גיין, ווערט מען אנגערופן א רשע.

דאס איז ווען ער זאל זיין א צדיק. אבער אונז ווייסן מיר דעם אמת, אונזער כח איז אזוי שוואך, איין טאג האבן מיר נישט קיין כח זיך מתגבר זיין אויפן יצה"ר. אונז האבן מיר נישט די כוחות הנפש. ס'איז נישט קיין ספק, אז ווען א מענטש האט א כלי אן א פילטער, איז נישט מעגליך אז ער זאל נישט נכשל ווערן אין קיין איסורו, ער האט אן הלכה ווי א מומר לדבר אחד מן התורה! ער האט גענומען א לאו אין די תורה און ער האט עס אויסגעריסן, לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם.

לְקַבֵּעַ חוֹתָם עַל הַמַּלְפֹּן שֶׁהוּא מְאוּשֵׁר וּבְכִשְׁרוֹת

און אז מ'רעדט שוין דערפון, איך האב דאס שוין געבעטן מערערע מאל און איך בעט עס ווייטער, אז ווער ס'דארף יא האבן אזא כלי מיט א פילטער דערויף, זאל ער זעהן ארויפצולייגן א סטיקער פון די קאמפאני דערויף אז ער גייט מיט אן ערליכע כלי. ווען ער נעמט עס ארויס זאל יעדער זעהן אז ער האט אן ערליכע כלי וואס מ'מעג נוצן.

לְתַקֵּן כְּלָיו שֶׁלֹא יִבְאוּ עֲלֵיו שׁוֹם תְּמוֹנוֹת וְרֵאוּיֹת אִסּוּרוֹת

א פילטער נעמט אויך נישט אראפ אלעס. ס'ליגט אויף יעדן איינעם א חיוב אזוי צו מאכן אז זיינע כלים וואס מ'נוצט וואס ער דארף האבן, זאל נישט ארויפקומען דערויף קיין שום בילד. מ'ווערט ליידער נכשל מיט קליפס וואס מ'שיקט זיך ארום, ראיות אסורות פון נשים, אייגענע משפחה, פון די חברים.

מענטשן וואס זענען פארבינדן אין ביזנעס, און פון די קאמפאניס טוט מען אסאך מאל ארומשיקן, וואס ס'פעלט זיי אויס. עס האט מיר פארציילט איינער, ער איז געזעסן אמאל מיט וואוילע יונגעלייט, און א ביזנעס קליפ איז אנגעקומען, און מ'האט געשמועסט דאס איז יענעם'ס ווייב און דאס איז יענעם'ס ווייב וכו', מען

האט קיינמאל נישט געהערט אזא שפראך ביי היימישע אידן. ס'איז עבר ושנה נעשה להם כהיתר, ער האט אזויפיל עובר געווען דערויף אז עס ווערט אזוי ווי א היתר. מען שעמט זיך שוין נישט, מ'ווערט שוין גארנישט דערשראקן אז ס'קומט א בילד פאר זיינע אויגן, אזויווי ס'איז אמאל געווען ביי ערליכע אידן אין אלע דורות — איך רעד יעצט אבער נישט פון דעם, איך מיינ נישט די נקודה פון וואס ס'איז נישט כשר, וואס יעדער איינער דארף וויסן זיך צו היטן.

קבלת חדשות והבלים משך היום. מחריב את האדם בכלל ועובד ה' בפרט

איך רעד יעצט, לו יהא מ'זאל האבן א פילטער וואס איז כשר ומהודר בתכלית הכשרות, און ער דארף עס פאר זיין פרנסה. דאס איז א כלי וואס מאכט חרוב דעם מענטש! א מענטש בכלל און א עובד ה' בפרט. א מענטש דארף זיך מאכן גדרים וסייגים אפילו ווען ער דארף עס האבן פאר פרנסה, איז דאס נאר אויף פרנסה, דאס איז נישט געמאכט געווארן — אויסער פרנסה — אז מ'זאל עס נוצן פאר עפעס אנדערש. זיך באנוצן מיט דעם צו זיין סאשעל, האבן שייכות מיט אנדערע מענטשן, צו באקומען נייעס פון די פרעמד דערויף, וויסן וואס ס'טוט זיך ביים חבר אין שטוב זאל מען מודיע זיין דערויף. און מ'האט וואטס-עפ וואס מ'איז פארבינדן מיט פארשידענע מענטשן, וואס מוזן לזמן, יעדן טאג, הערט מען א חוות דעת א השקפה פון פשוטע ליידיגע מענטשן, אסאך קלים וריקים, וואס יענער האט אין הארץ געט ער ארויס דערויף, און ער איז עס מודיע פאר'ן חבר. דער קאפ און דער מח ווערט פול מיט שטותים, מיט דברים של מה בכך, מיט נארישקייטן. נו ווי קען דאס הארץ נאכדעם ברענען פארן אייבערשטן בשעת ער גייט טוען א מצוה? דער קאפ איז אים נישט אויפן פלאץ, ער איז ארומגענומען מיט אזויפיל נארישקייטן אין קאפ, אז ער האט נישט די כוחות ער זאל קענען דינען דעם אייבערשטן בשמחה.

בני אדם נעשים אדוקים בזה, ואי אפשר להסיח דעתו ממנו

מען זעהט עין בעין וויאזוי מענטשן ווערן עדיקטעט דערצו, אז זיי קענען ממש נישט מסיח דעת זיין דערפון. מ'קען אסאך מאל זעהן א מענטש, ס'גייט נישט אדורך קיין דריי מינוט דארף מען עס ארויסנעמען פון טאש, אפשר האט איינער געשריבן עפעס, אפשר האט שוין איינער נאך עפעס מודיע געווען. דער מענטש פארלירט זיך אינגאנצען, ער איז שוין מער נישט אין זיין רשות, ער קען זיך נישט קאנטראלירן, ער איז צוגעבינדן מיט קייטן דערצו, קשורה בו ככלב, ווי דער לשון וואס שטייט אין די גמרא. טאמער גלייבט ער נישט אז ס'איז אזוי אז ער איז עדיקטעט, זאל ער זיך

איבערצייגן, זאל ער פרובירן צוויי טאג אוועקצולייגן ער זאל עס נישט נוצן, איך גאראנטיר אים אז ער וועט נישט זיין קיין מענטש, ער וועט זיך נישט קענען קאנטראלירן. אפטיילן דערפון אויף א טאג צוויי, איך נעם עס נישט ארויס. אפילו א שבת און יו"ט, ס'איז אים א עינוי נפש אדורכצוגיין, נאר ער ווייסט עכ"פ דער חבר נוצט עס אפשר אויך נישט און ער האט נישט וואס צו שיקן, אבער אין א וואכן טאג זאל ער עס נעמען, און אוועקלייגן פאר א טאג, צוויי, דאס נישט צו נוצן, וועט ער זעהן ווי ווייט ער איז צוגעבינדן געווארן דערצו.

חז"ל זאגן, הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה (אבות ג-א), קוק אויף דריי זאכן וועסטו נישט צוקומען צו די הענט פון אן עבירה. איך האב קיינמאל נישט פארשטאנען, אן עבירה האט הענט? עבירה האט נישט קיין הענט, אן עבירה איז אן עבירה. הסתכל בשלשה דברים ואין אתה עובר עבירה. דער פשט דערפון איז, ס'איז דא אזעלכע עבירות וואס האבן הענט, זיי נעמען ארום דעם מענטש פון ביידע זייטן און זיי טוען אראפבינדן, ער איז שוין נישט קיין שולט אויף זיך אליין, ער קען זיך נישט קאנטראלירן.

און אזא איינער אפילו ווען ער לערנט און דאווענט און טוט מצות פונעם אייבערשטן, אבער ס'פעלט אים צו זיין א איד. דאס הארץ זאל אים ברענען פאר תורת ה', ער זאל זיין פרייליך אין קיום מצות ה'. ווייל מ'קען נישט מצמצם זיין, זיין מוח, צו ליבשאפט פונעם אייבערשטן, מ'איז אנגעפולט מיט מחשבות פון שטותים מיט הבלים וואס ער נעמט אריין אין זיך דעם גאנצן טאג.

מגיע עונש מן השמים על שלא הסיר המניעות לעבודת בורא

און דאס איז דער עונש, תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה, דאס וואס דו ביסט צוגעבינדן אין די כלים וואס טוען דיר פארדרייען דיין קאפ שטענדיג, און זיי זענען דיך מבלבל שטענדיג, מיט פרישע נייעס מיט פרישע שטותים, דאס ברענגט דיך צו, אז דו קענסט נישט דינען דעם אייבערשטן, פארדעם וועסטו געשטראפט ווערן. פארוואס האסטו נישט מסלק געווען אלע דיינע זאכן וואס שטערן דיך פון עבודת ה'. דאס איז די זאך וואס שטייט 'תחת' אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה, אז ס'פעלט פון אונז די שמחה צו טאנצן ווען מ'לייגט תפילין אדער א אנדערע מצוה, דאס איז וועגן דעם ווייל דיין קאפ איז נישט דארטן, דו טראכסט אפילו נישט ווען דו טוסט א מצוה וואס פארא זכיה דו האסט אז דו טוסט עס, איז ווי קענסטו זיין דעמאלטס בשמחה.

המשתמש תמיד בכלים אלו, חפר לו הקשר עם אשתו ובניו ומזניה חינוכם

די אלע וואס זענען צוגעבינדן צו די כלים, איך רעד פון די כשר'ע כלים וואס ס'זאל זיין בתכלית הכשרות, ברבות הימים ווערט ער אויס מענטש. ער קומט אהיים אין שטוב ער איז נישט קיין מאן פאר זיין ווייב, ער איז מער נישט קיין טאטע פאר זיינע קינדער. מיר האבן נישט קיין חשוב'ערן תפקיד אין אונזער לעבן ווי ערציען אונזערע קינדער, מגדל זיין אז זיי זאלן זיין מענטש'ליך, זיי אנפולן מיט אהבת תורה און יראת ה'. ואת עמלנו אלו הבנים, אונזער גאנצער פלאג איז נאר פאר אונזערע דורות. ווען א מענטש איז צוגעבינדן צו די כלים, ווען ער קומט אריין אין שטוב און ער זעצט זיך אראפ מיט זיינע קינדער, זיין קאפ איז נישט דארטן, זיין קשר מיט זיין ווייב ווערט אפגעשוואכט, דער חינוך פון זיינע קינדער ווערט נאכגעלאזט.

אפילו ווען ער וויל שוין מצמצם זיין זיין מחשבה פאר א פאר מינוט, ער האט שוין אפילו נישט וואס צו פארקויפן פאר זיי, זיין קאפ איז דאך א גאנצן טאג ארומגענומען נאר מיט נארישקייטן און מיט שטותים. א מענטש קען נישט איבערגעבן א זאך וואס ס'פעלט אים אליין דאס קען ער נישט איבערגעבן. זיין גאנץ אידישקייט ווערט נאכדעם כמצות אנשים מלומדה, ומה יעשה הבן שלא יחטא. נאכדעם קוקט מען פארוואס א קינד ווערט פארפאלן.

יעדער ווייסט אז א קאר איז זייער א נוצליכע און א חשובע מאשין, ס'העלפט זייער אסאך צו, פאר די באקוועמליכקייט פון א מענטש, ער דארף גיין פון איין פלאץ צום אנדערן פלאץ, ער האט א קאר, טראגט עס אים און עס ברענגט אים, ס'איז זייער באקוועם. אבער עס איז דא כללים וויאזוי א מענטש קען זיך באנוצן מיט א קאר, ווען א מענטש וועט נעמען א קאר און ארויפפארן פונעם גאדער אויף די סיד-וואק, ער ווייסט אז ער קען נישט נוצן דעם קאר אויף דעם וועג. ער וויל פארן אויף הונדערט און צוואנציג מייל, ווייסט ער אויך אז ער קען נישט, ס'איז דא א גבול וויפיל ער קען פארן. און ער ווייסט וויא ער דארף זיך אפשטעלן, עס איז דא א סטאפ סיין אבער א רעד לייט מוז ער זיך אפשטעלן, ווען איינער זאל נעמען די קאר און פארן דערמיט אן קיין שום הגדרות, מאכט ער דערפון א כלי וואס הרגעט מענטשן.

לשתמש בהם רק לצורך מסחרו, ולא לעשותו כלי של תקשורת

די זעלבע זענען די היינטיגע כלים וואס מ'האט, די סמארט-פאונס מיט די אינטער-נעט, אפילו וואס מען דארף עס האבן, נאר נוצען ווען מען דארף עס האבן.

ווען א מענטש געוואוינט זיך צו דערצו, און ער ווערט עדיקטעט דערצו, און ער הייבט זיך אן צו באנוצן דערמיט אן קיין שום גבולים, ווערט עס א כלי וואס טוט צוברעכן א שטוב, עס איז מהרס, ער פארלירט זיך, ער פארלירט זיין ווייב, ער פארלירט די קינדער, און זיין גאנץ לעבן גייט אוועק מיט לידיגקייט. עס איז טאקע א נוצליכע כלי, אבער א נוצליכע כלי דארף מען אויך וויסן וויאזוי מ'מעג עס נוצן. ס'איז פאר ביזנעס, און נאר פאר ביזנעס. עס איז נישט פאר עפעס אנדערש וואס איך דארף נוצן די כלי. עס דארף נישט האבן קיין שום פארבינדונגען מיט קיין שום מענטש אויף דער וועלט, אויסער וואס ער דארף עס פאר זיינע געשעפטן.

מען דארף רחמנות האבן אויף זיך, און רחמנות האבן אויף ענקערע קינדער. עס זאל נישט אוועקגיין דאס לעבן פונעם מענטש מיט א לידיגקייט. די כלים אפילו ס'זאל זיין בתכלית הכשרות, דארף מען זיך געוואוינען דאס צו נוצן נאר פאר מסחר און נישט פאר עפעס אנדערש. נישט קיין סאשעל מיט אנדערע. נישט קיין נייעס מיט ידיעות פון פרעמדע. ס'איז ענגוג וואס דער קאפ איז אונז פול פון וואס מיר הערן, וואס מ'קען נישט לעבן אן דעם. מ'דארף אכט געבן נישט צו פארברענגען אונזער צייט. דאס לעבן פון א איד איז דאך זייער טייער, יעדע רגע קען ער זיך קויפן מצוות ומעש"ט, מיר דארפן אויסנוצען יעדע רגע פון אונזער לעבן פאר תורה און עבודת ה', התקן עצמך בפרוודור כדי שתכנס לטרקלין, מיר דארפן זיך צוגרייטן אויף די וועלט מיר זאלן קענען אנקומען לטרקלין. ס'איז א שאד יעדע מינוט וואס א איד טוט עס צופאטשקען אויף אזעלכע דברים של מה בכך.

*

דוד המלך זאגט אין תהלים (לד-יב), לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם, גייטס קינדער, הערטס מיך צו, איך וויל לערנען מיט ענק יראת ה', מי האיש החפץ חיים, ווער וויל לעבן, אוהב ימים לראות טוב, נצור לשונך מרע ושפתיך מדבר מרמה, סור מרע ועשה טוב, און אזוי ווייטער. די מפרשים שטעלן זיך ס'דארף שטיין 'בואו בנים' קומטס קינדער, וואס איז דער לכו, גייטס, ער וויל דאך לערנען מיט זיי יראת ה'? עס איז באקאנט וואס ס'שטייט פון ר"ר שמעלקא מניקלשבורג זי"ע, אמאל טרעפט זיך אז א מענטש הערט מוסר און ער ווערט נתעורר לפי שעה, אבער נאכדעם ווען ער גייט אהיים איז ער זיך נישט משים לב מער אויף די ווערטער וואס ער האט געהערט. זאגט מען 'לכו' בנים שמעו לי, נישט יעצט זאלט עטן מיך אויסהערן, לכו בנים, ווען מען הייבט זיך אויף און מען גייט אהיים, דעמאלטס שמעו לי יראת ה'

אלמדכם, דעמאלטס זאלט עטץ צו לייגן צו ענקער הארץ די יראת ה' וואס איך האב מיט ענק געלערנט.

שינוי באופן החינוך ממה שחינכו אבותינו

איך מיין אז ס'ליגט דא א נקודה, מען ווייסט אז חינוך פון קינדער איז לעצטנס געווארן זייער שווער, ס'איז פון די עבודות קשות שבמקדש, מיר פארלירן טאג טעגליך אידישע נפשות וואס גייען ארויס לתרבות רעה. דאס ווייזט אז ס'איז געווארן עפעס א חולשה, א שוואכקייט, אדער א שינוי, א טויש, אין דעם וועג וויאזוי זענען מיר מחנך אונזערע קינדער. עפעס פעלט דא אן אינגרידיענט וואס זענען מיר יא נתחנך געווארן דערמיט, וואס אין אונזערע צייטן האט זיך יא געהאלטן אידישקייט, עפעס פעלט וואס מיר געבן נישט איבער פאר אונזערע קינדער פון וואס מיר האבן מקבל געווען, צו גיין אויפן ריכטיגן וועג.

אמת, די נסיונות היינט זענען אינו דומה צו וואס ס'איז געווען אמאל, דער יצר הרע ברענט היינט אינדרויסן אויף די גאסן מיט אן אויסערגעווענליכן כח, ס'איז היינט זייער גרינג פארפאלן צו ווערן, און נכשל צו ווערן. מ'קען היינט צוקומען צו אלעם אויף די וועלט, אן קיין שום טירחא. עם כל זה, ווען אונזער חינוך פאר תורה ומצוות וואלט געווען ביי די קינדער אריינגעבאקן פון די יוגענט ווי ס'דארף צו זיין, ס'וואלט געווען ביי זיי איינגעפלאנצט מיט א שטארקן שורש, וואלטן זיי געהאט די כוחות אז זיי זאלן קענען קעמפן מיט די שוועריקייטן וואס איז דא היינט אויף די גאס. אז אונזערע קינדער קענען נישט קעמפן מיט די שוועריקייטן, פעלט עפעס אין אונזער חינוך, וואס אונז האבן עס יא באקומען און מיר געבן נישט איבער דעם מעסעדש געהעריג פאר אונזערע קינדער אז זיי זאלן אויך אויף דעם וועג נתחנך ווערן.

להחדיר דיבורי אמונה פשוטה לפני הבנים בנערותם

אונזערע טאטעס און מאמעס זענען געווען דורכגעווייקט מיט אמונה טהורה, מיט א ריינע אמונה אינעם אייבערשטן. עס איז געווען אנגעזאפט אין זייער נפש שטיקער פון אמונה. עס וואלט נישט מעגליך געווען אז זיי זאלן אדורכגיין אזא קריג וואס זיי זענען אדורכגעגאנגען, און געבליבן ערליך, ווען ס'וואלט נישט געווען דער מהות פון זיי אמונת ה'. אמאליגע צייטן זענען עלטערן נישט געווען פארנומען מיט טעלעפאנען, אין דער אלטער היים איז דאך אפגערעדט, ס'איז נישט געווען קיין

טעלעפאן, ס'איז נישט געווען קיין כלי וואס ס'זאל זיך מקשר זיין מיט פרעמדע. א מאמע איז געזעסן אין שטוב, געקאכט און געבאקן און גענייט און געטוען שטוב זאכן וואס מ'דארף, און דירעקט און אומדירעקט האט מען אריינגעגעבן ווארעמקייט אין די קינדער. געשמועסט פון אמונת ה', געשמועסט פון קדושת התורה, געשמועסט פון די קדושה פון די אבות, ערליכקייט און אידישקייט איז געווען דער מדובר אין א אידישע שטוב. מ'האט געזינגען א לידל פאר א קינד, איז דאס לידל געווען אנגעזאפט מיט אמונת ה', וואס דאס האט מען געזינגען פאר די קינדערלעך ווען מ'האט זיי איינגעשלעפט. דאס גאנצער מהות פון די אמאליגע אידן איז געווען תמימות. ערליכע תמימות, אויסערגעווענליכע תמימות, תמים תהיה עם ה' אלקיך, זיין א תמים מיטן אייבערשטן, און זיי האבן אריינגעלייגט די ריינע אמונה, פון קינדווייז אן האבן זיי דאס אריינגעפלאנצט אין זייערע קינדער.

מען איז היינט זייער פארנומען, דער קאפ איז נישט אויפן פלאץ, די שטובער זענען פארנומען מיט אלעם אויף דער וועלט, די קינדער איז נאר, מ'דארף דאך מגדל זיין קינדער אויך, ס'איז א חלק געווארן פון די שטוב ארבעט אז מ'דארף אויך טוען פאר חינוך פון די קינדער. דער אמת איז, מען דארף היינט רעדן אסאך דברי אמונה פשוטה, פשוט מאמע לשון דארף מען רעדן צו קינדער, ווען זיי זענען נאך יונג, אז ס'איז דא א בורא עולם, מיר זענען דא אויף די וועלט ס'איז דעם אייבערשטנס וועלט, מען דרייט זיך נישט ארום דא סתם אזוי און מען קען טוען וואס מען וויל, מען איז ביי יענעם אין שטוב, דער אייבערשטער האט באשאפן די וועלט, מיר דארפן טוען דעם רצון פונעם אייבערשטן. דער באשעפער קוקט זיך אום אויף אלעם, אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'. אריינלייגן אמונה אז דער אייבערשטער איז משגיח אויף אונז, ער איז דער גוטער טאטע, דער טוב ומטיב, דער אייבערשטער וועט באצאלן שכר פאר יעדע מצוה וואס מ'טוט בעולם הזה ובעולם הבא. אונזער אמונה אינעם אייבערשטן איז ביי אונז אויסגעקנעטן, מיר זענען געשטאנען אלע ביים בארג סיני, מיר האבן געהערט מיט אונזערע אויערן דעם אנכי ה' אלקיך, ווען דער אייבערשטער האט גערעדט צו אונז.

השואלים קושיות בעניני אמונה, רוצים ליישב אופן הנהגתם בהפקירות

עס איז נישטא אין די גאנצע וועלט אזעלכע חכמי ישראל וואס אידן האבן געהאט, וואס זיי זענען די אלע זאכן אדורכגעגאנגען, די אלע זאכן שוין חוקר געווען, קומען היינט ארויס יונגע קינדער, מ'האט קשיות, ער פרעגט אזוי און ער פרעגט אזוי, און

מ'זאל אים ענטפערן די קשיא און יענע קשיא. דו האסט קשיות? דו ביסט דאך אן 'אפרוח שלא נפתחו עיניו', ס'האט זיך נאך נישט געעפענט דיינע אויגן, דו פארשטייט גארנישט אויף די וועלט, דיינ חכמה איז אזוי קליין אז מ'קען עס גארנישט מסביר זיין. דו פארשטייט וויאזוי עלעקטריק ארבעט, דו פארשטייט וויאזוי טעלעפאן ארבעט, א ווייער-לעס טעלעפאן וויאזוי ס'ארבעט, פארשטייטו, דו פארשטייט וויאזוי אינטער-נעט ארבעט? אלעס פארשטייטו, ס'קומט צו אמונה דארף מען דיר מסביר זיין, און מען זאל דיר געבן צו פארשטיין אז דו זאלסט עס קענען פארשטיין... איין תוס' אין ש"ס קענסטו נישט אפּלערנען ווי ס'דארף צו זיין, און דו ביסט דער חכם... פאר דיר דארף מען מסביר זיין אידישקייט...

אונזער אמונה איז א טיפע אמונה, מיר האבן דאס מקבל געווען פון אונזערע אבות. דאס דארף מען רעדן צו קינדער, מען דארף עס ארויפברענגען פאר זיי, און אריינפרעגלן אין זיי א פשוט'ע ריינע אמונה.

עס איז דא א ספר פון ר' איסר זלמן מעלצער זצ"ל אויפן רמב"ם, אבן האזל הייסט עס, מ'קען עס נאכקוקן, סוף פון הלכות מעילה, שרייבט ער, שמעתי בשם גאון אחד, איך האב געהערט פון א גאון, אז א פרייער האט אים געזאגט, רבי יש לי קשיות, איך האב קשיות, האט אים דער גאון געזאגט, ווען דו וואלסט געהאט קשיות וואלט איך דיר געקענט פארענטפערן דיינע קשיות, דער חסרון איז, אז דו האסט נישט קיין קשיות, דו האסט תירוצים. דו ווילסט נישט היטן וואס ס'שטייט אין די תורה, דו ביסט עבדא בהפקירא ניהא ליה, דו ווילסט זיין א הפקר יונג, אבער דו קענסט דאך נישט, ס'איז דאך דא א רבוש'ע וואס זאגט אז מען טאר נישט, וכדי דו זאלסט פארענטפערן דיינע תאוות, דו זאלסט עס קענען נאכגיין, האסטו דיר אויפגעבויט קשיות אז דו זאלסט האבן תירוצים אויף אלעם וואס דו טוסט. און אז דו וועסט מיך פרעגן, אויף תירוצים קען איך דיר נישט ענטפערן קיין אנדערן תירוך, וואס איך וועל דיר ענטפערן וועט אלץ זיין קשיות.

שרייבט ער [ר' איסר זלמן] דער גאון האט געזאגט, מען זאגט אין די הגדה, רשע מה הוא אומר, ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר, ווייל ער האט זיך מוציא געווען פונעם כלל, האט ער געלייקנט אינעם אייבערשטן. ס'איז פארקערט, קודם איז מען א כופר און נאכדעם ווערט מען א יוצא מן הכלל, וואלט ער געדארפט צו זאגן לפי שכפר בעיקר הוציא את עצמו מן הכלל? זאגט ער ניין, ס'איז נישט אזוי, די סיבה פארוואס ער איז א כופר איז, ווייל ס'איז הוציא עצמו מן הכלל,

ער וויל נישט טוען וואס א איד טוט, ער וויל גיין אין זיין וועג וואו ער וויל גיין, און ווייל ער זאל זיך גוט שפירן ווען ער גייט אוועק פונעם ריכטיגן וועג, לפי שהוציא את עצמו מן הכלל, ווייל ער האט זיך מוציא געווען, וועגן דעם איז כפר בעיקר, וועגן דעם איז ער געווארן א כופר.

אמירת אני מאמין בכל יום לחיזוק האמונה

מען דארף געוואוינען זיך, און די קינדער, מען זאל זאגן אני מאמין, שלש עשרה עיקרים וואס א איד איז מחויב צו גלייבן דערין שטענדיג. איבער'חזרין אויף די י"ג עיקרים שטענדיג. ריבוי הדיבור איז מחזק די אמונה, ווען מען רעדט אסאך פון אמונה ווערט א איד נתחזק אין אמונה. מ'וואלט געדארפט געוואוינען קינדער אין תלמוד תורה, אז מען זאל זאגן אני מאמין, מען זאל זיך געוואוינען צו זאגן און מסביר זיין וואס דער אני מאמין מיינט. כל שכן ווען מען רעדט אין ישיבות צו בחורים, דארף מען רעדן פון אמונה פשוטה. מען קען היינט פרעגן א בחור ווען האסטו געהערט די לעצטע מאל עפעס א דרשה וועגן אמונה. ער וועט נישט געדענקען די צייט וואו ער זאל הערן אמאל רעדן דערפון.

*

חינוך הבנים - להכניס בהם אהבה וחמימות לקיום מצות ה'

נאך א נקודה וואס איז דא אין חינוך פון קינדער. חינוך פאר קינדער איז נישט אז מען האט א לאנגע רשימה וואס מען זאגט פאר די קינדער, דאס טאר מען נישט טוען, דאס מעג מען טוען, דאס דארף מען טוען. חינוך איז אריינצוברענגען ליבשאפט און ווארימקייט אין די קינדער צו קיום מצוות ה'. דאס קומט, ווען מען רעדט צו קינדער, און מען איז מסביר די שיינקייט פון תורה, אז די דרכי התורה דאס איז הם חיינו ואורך ימינו, דאס איז אונזער לעבן, דאס איז אונזער אריכות ימים. מען קען נישט זיין קיין נארמאלער מענטש, אן אדם השלם, אז מען פירט זיך נישט על פי תורה. מען זאל אריבערגיין די גאנצע וועלט וועט מען נישט טרעפן איידלקייט און ערליכקייט, אזוי ווי מען טרעפט ביי בני תורה. עס איז נישטא נאך אין די וועלט אזא סארט מהות ווי דאס וואס ס'איז דא ביי בני תורה.

מסביר זיין פאר די קינדער, איסורי התורה וואס די תורה האט אונז גע'אסר'ט, קומט נישט שווער צו מאכן פאר א מענטש אז מען זאל נישט טוען די זאכן,

איינשפארן דעם מענטש אין קייטן וואס מען טאר נישט טוען, דאס קומט אויף אונז צו היטן אז מיר זאלן נישט אדורכפאלן, מיר זאלן נישט נבשל ווערן מיט די גשמיות'דיגע וועלט. אזוי ווי א מענטש פארשטייט, אז ווען ער זעצט זיך אריין אין א קאר, און ער טוט זיך ארומבינדן מיט א סיט-בעלט, איז דאס נישט געמאכט געווארן אז ס'זאל אים פלאגן, ער זאל זיין צוגעבינדן אויף א פלאץ, דאס איז געמאכט געווארן אים צו היטן. די תורה איז אונזער סיט-בעלט, אז מיר זאלן קענען זיין אויף די וועלט, און ארומדרייען זיך ערליך, און נישט אדורכפאלן מיט וואס א גוי פאלט אדורך, צו דעם דארף מען האבן א תורה.

להודיע לבניו יופיה של תורה, דרכיה דרכי נועם

און מען דארף שטענדיג איבערגיין מיט קינדער די שיינקייט פון תורה, ווי די תורה איז פאר אונזער טובה, בעולם הזה ובעולם הבא, נאר דורך די וועגן פון די תורה קען מען זוכה זיין צו גוטס. ארויסברענגען אין שטוב אז די אלע וואס האבן זיך אוועקגעגליטשט און זענען אוועקגעגאנגען פון תורה, די זענען אומגליקליכע מענטשן, זיי פילען נישט קיין סיפוק אין זייער לעבן, ווען זיי גייען אוועק פון תורה. ס'פעלט זיי א לעבן פון א משפחה, ס'פעלט זיי די זיסקייט וואס איז דא אינעם לעבן. ער איז אריינגעטוען אין תאוות וואס לאזט אים נישט קיין מנוחת הנפש, ער האט נישט קיין רוהיגע מינוט אין זיין לעבן.

זוי שייך איז א שטוב וואס פירט זיך על פי תורה, עס זיצן א טאטע, זיידעס, קינדער, און אייניקלעך, און מען זיצט צוזאמען און מען פארברענגט אינאיינעם, נישט אזא סיפוק אין די וועלט, אז מען זאל דאס קענען אראפלייגן ווי שייך עס איז א תורה'דיגע שטוב, ווי די תורה דאס איז אונזער לעבן, דאס איז אונזער גוטסקייט, תורה איז נישט שלעכטס צו טוען פאר אונז. דער היפוך פון תורה איז את המות ואת הרע, שלעכט און עס ברענגט צו מות. די תורה איז נישט קיין ספר פון איסורים פון וואס מען דארף זיך צוריקהאלטן, די תורה איז א מדריך צו לעבן א געזונטן לעבן, אן ערליך לעבן, א וואויל לעבן, די תורה איז דער וועג וואס עס ווייזט אונז ווי אזוי מען זאל קענען צוקומען דערצו.

אזוי ווי יעדער פארשטייט, אז מ'האט געמאכט גדרים אויף רייכערן, אז מען קען נישט געבן פאר יעדן א ציגארעטל אין די האנט. מען קען נישט פאר יעדן געבן צו טרינקן ברוינפן, שיכרות דארף האבן גדרים. ער פארשטייט אז דראגס דארף מען

היטן. און ווען מ'היט די אלע זאכן, איז דאס זאכן וואס איז א טובה, ס'איז נישט קיין שלעכטיגקייט וואס איז דא דערין. אזוי איז דרכי התורה, אז א מענטש זאל קענען לעבן ערליך, דארף מען זיך פירן ווי די תורה זאגט.

ווער ס'איז משיג און ער קומט צו די הכרה אז אין טוב אלא תורה, אז די תורה דאס איז גוטס, דער וועט קיינמאל נישט בויעט זיין אין לעבן פון תורה. דער וועט קיינמאל נישט אוועקגיין פון תורה, ווען ער וועט פארשטיין די שיינקייט וואס איז דא אין תורה. אזוי דארף זיין דער חינוך פון קינדער, אריינברענגען אין זיי אהבת תורה ויראת שמים, שטענדיג ארויסברענגען די שיינקייט, ווי שייך ס'וועט זיין ווען ער וועט אויסוואקסן א תלמיד חכם, ווי שייך ס'וועט זיין ווען ער וועט אויסוואקסן אן ערליכער איד.

תשומת לב לחינוך הבנים, ובפרט בשבתות וימים טובים

אבער מדריך צו זיין יונגערדייט, דארף מען האבן אסאך צייט, שימת לב, צולייגן א הארץ צו זיי, טראכטן איבייג צו טרעפן די ריכטיגע ווערטער, טרעפן די צייט ווען ס'איז פאסיג ער זאל זאגן די ווערטער פאר זיי. אז דער קאפ איז אריינגעלייגט אין סמארט-פאונס און אין שטותים, זיין גאנצע קאפ איז נישט אויף די וועלט, פארטראכט אין אלע אנדערע זאכן וואס טוט זיך אויף דעם עולם, איז נישט מעגליך אז ער זאל קענען איבערגעבן פאר קינדער, אריינלייגן אין זיי אהבת תורה ויראת שמים. ווען דער קאפ איז אים אנגעפולט מיט עפעס אנדערש, קען נישט ליגן דער קאפ אין חינוך פון קינדער. אז מען וויל זיין איבערגעגעבן פאר די קינדער, דעמאלטס על כל פנים ווען מען קומט אהיים אין שטוב, אלעס פארגעסן, אפילו די ביסל געשעפטן וואס מען מאכט, דאס איז נישט אינדערהיים, ווען די קינדער זענען דא בין איך א טאטע פאר קינדער, איך זיך צוזאמען מיט זיי, אריינברענגען ליבשאפט צו די קינדער, ממשיך זיין נאנטקייט צו קינדער, אז די קינדער זאלן נישט וועלן אוועקגיין פון די שטוב פון די עלטערן. זיך איבערגעבן צו זיי מיטן גאנצן הארץ און רעדן מעומק הלב, דעמאלטס וועט מען זוכה זיין צוצוקומען און האבן שיינע דורות.

כל שכן ווען ס'קומט שבת און יום טוב, יעדער איינער איז אביסל מער פריי ווי אינדערוואכן, מען דארף מאכן דעם שבת מוקדש פאר קינדער, דעם גאנצן קאפ אריינלייגן, איך זיך צוזאמען דעם שבת מיט מיין בני בית, צוגרייטן זיך פון 'פאר'

שבת, וואס גיי איך טוען דעם שבת, וויאזוי גיי איך זיצן מיט מיינע קינדער, וואס גיי איך זיי זאגן, וואס גיי איך רעדן פאר זיי, וואס וועל איך צוגרייטן ס'זאל זיין א שמועס זיי צו ממשיך זיין, צוציען זייער הארץ בדרכי נועם, פארציילן סיפורי צדיקים, שיינקייט און ערליכקייט וויאזוי ערליכע אידן האבן זיך געפירט, נקודות וואס מען קען זיך אראפאלערנען פון זיי א לימוד וואס איז נוגע פאר די קינדער, אין תורה און עבודה און מדות טובות. מחנך זיין קינדער זאלן זיין דבוק אין חכמי ישראל, זיי זאלן שטענדיג הערן דברי תורה ווען ס'קומט זיי אויס אז זיי זאלן קענען הערן, אז וואס זיי וועלן נישט קענען זעהן ביי אים, און מקבל זיין פון אים, זאלן זיי כאטש האבן וואו צו גיין און קענען דאס מקבל זיין.

ווען דוד המלך האט געוואלט ארויסברענגען די שיינקייט פון אידישקייט, די שיינקייט פון דרכי התורה, האט ער קודם געפרעגט מי האיש החפץ חיים, איך וויל ענק פרעגן א שאלה, ווער וויל לעבן, ווער איז דער וואס איז אוהב ימים לראות טוב, ער האט ליב טעג צו זעהן דערין גוטס, נאכדעם וואס ער האט אראפגעלייגט אזא שאלה, זאגט ער, אז עטץ ווילטס זוכה זיין צו לעבן, עטץ ווילטס זוכה זיין צו זעהן גוטס, סור מרע ועשה טוב בקש שלום ורדפהו, דער סור מרע ועשה טוב וואס איך בעט פון ענק, איז נישט ארדערס וואס מען גיט ארויס, טו נישט דאס, טו נישט יענץ, מ'טאר נישט. נאר מסביר זיין, דאס איז חפץ חיים, דאס איז אוהב ימים לראות טוב, איך וויל נאר דיין גוטס, איך וויל דיין לעבן, און דאס אלעס וואס איך זאג דיר, איז וועגן וואו די תורה איז דרך מדריך, וואס דורכדעם וועסטו האבן א געזונטן לעבן שפעטער

לכו בנים שמעו לי....

מיט א זעלבע רייד קען מען אויפטוען, און דעמאלטס וועט מען מקבל זיין די ווערטער נישט נאר בשעת מ'הערט עס, נאר ס'וועט זיין לכו בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם, אפילו ווען מ'וועט אהיימגיין. מ'גייט נישט אהיים אז מ'האט מיך גע'אסרט איך קען נישט טוען דאס, איך קען נישט טון יענס, איך גיי אהיים מיט א הכרה איך וויל האבן א גוטע שטוב, איך וויל האבן א גוט לעבן פאר מיר אליין, און מען האט מיך אויסגעלערנט אז כדי איך זאל קענען זיין א מענטש פאר מיר אליין, דארף איך אוועקלייגן מיינע כלים וואס איך האב, און עס קומט נישט איך זאל עס האבן, און דורכדעם וועל איך קענען פירן א גוטע שטוב. ער דארף אהיים גיין מיט א שמחה אז וואס ער טוט איז פאר זיין טובה, מען האט אים נישט געבינדן אין א

סיט-בעלט כדי ער זאל זיין געפייניגט נאר בכדי ער זאל נישט געשעדיגט ווערן, וועגן דעם האט מען עס ארויסגעברענגט פאר אים.

דעמאלטס וועט ער אויך זוכה זיין, אז אפילו ס'וועט קומען אמאל א זמן וואס 'לכו בנים', וואס די גאס וועט רייצן קינדער איבער צו לאזן די שטובער פון די עלטערן, ס'וועט נישט זיין קיין בואו בנים, נאר לכו בנים, וועט זיין שמעו לי יראת ה' אלמדכם. ווען זיי וועלן פארשטיין אז דאס איז חפץ חיים, דאס איז אוהב ימים לראות טוב, דאס איז גוטס, דאס איז לעבן, דעמאלטס וועלן זיי וועלן אנהאלטן זיך דערצו, און וועלן ממשיך זיין און גיין אויף דעם וועג.

*

'איש יהודי' שהפך החומר שלו להיות יהודי בעצמו ומהותו

איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי, ס'איז דא אמאל וואס א איד איז א איד, ווייל ער איז נעבעך א איד, ער האט נישט קיין ברירה, ער האט מקבל געווען די תורה, ער מוז פאלגן, און ער פירט זיך טאקע ערליך, ער פירט זיך מיט אלעם ווי ס'דארף צו זיין, אבער זיין מהות איז נישט קיין איד, ווי דער חובת התלמידים האט זיך געבעטן ביי די פערציג יאר, ווען ער איז געווען שוין אויסגעארבעט פון תורה און תאוות הגוף, האט ער נאר משתוקק געווען צו זיין א איד. ווייל אז דער מהות איז א איד, קען מען אים נישט טוישן, ער איז א איד. אזוי ווי מ'קען נישט נעמען פון אן עפעל און מאכן אן אראנדזש, ווייל דער מהות איז א עפל. ווען א איד איז במהותו אנגעזאפט מיט אידישקייט, קען מען אים נישט טוישן, ער קען זיך נישט טוישן, דאס איז ער. איינער וואס איז נאר מן השפה ולחוץ, היינט קען ער עומד בנסיון זיין, מארגן פאלט ער אדורך.

איש 'יהודי' היה בשושן הבירה, אסאך אידן זענען געווען אין שושן הבירה, אבער נישט יעדן איינעם קען מען אנרופן אז ער איז געווען אן איש יהודי, זיין מהות איז געווען א איד. די אידן אין שושן האבן זיך געפירט ערליך, זיי האבן געטוען וואס מ'דארף, אבער אז ס'איז דא א משתה ביי אחשוורוש, מען קען גיין הוליען, זייער גוט, איז מען געגאנגען אהין, און מ'האט איבערגעלאזט זיין אידישקייט. איש יהודי היה בשושן הבירה, איין איד איז געווען אין שושן הבירה, ושמו מרדכי, מרדכי איז געווען א 'איש יהודי', ער איז געווען במהותו א איד, אים קען מען נישט רוקן, זאל

זיך די גאנצע וועלט בוקן פאר המן, ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, מרדכי בייגט זיך נישט. און מען זאגט פאר המן אז מרדכי בייגט זיך נישט, כי הגיד להם אשר יהוא יהודי, מיין מהות איז א איד, און א איד קען זיך נישט בייגן, קענסט טוען מיט מיר וואס דו ווילסט, קענסט מיך הרגינען, אבער בוקן זיך פאר אן ע"ז וועל איך נישט – דאס איז געווען די מדריגה פון מרדכי.

וועגן דעם איז מרדכי געבליבן מיט זיין צדקות מתחלתו ועד סופו, כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש (אסתר ט-ג), אפילו ווען ער איז געווארן א משנה למלך אחשורוש, ער איז צוגעקומען אויף די העכסטע דרגא פון כבוד וואס ער האט געקענט האבן דארטן, איז זיין מרדכי 'היהודי' נישט אוועקגעגאנגען, ער איז א מרדכי היהודי, וואס זיין מהות איז א יהודי אפילו ווען ער איז משנה למלך אחשורוש, און אייביג איז ער געווען א דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו.

דאס איז אונזער עבודה, אז מיר ווילן זיין א איד! נישט גענוג וואס מיר פירן מיר זיך חסידיש, נישט גענוג וואס מיר פירען זיך ווי קדושים, מען דארף ארבעטן אונזער מהות זאל זיין א איד! זיך מגייר זיין, צו זיין פון היינט אן א איד. אונזער הארץ זאל ברענען פארן אייבערשטן, און וואס מיר טוען זאל זיין מיט א דביקות פארן רבוש"ע, דאס ווערט אנגערופן כי הגיד להם אשר הוא יהודי, דאס הייסט אז מען איז זוכה צו זיין א יהודי.

*

מ'שטייט אין אזא צייט, פון די פטירה פון משה רבינו, ווי מ'האט פריער גערעדט, ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמוע עד היום הזה, דעם היינטיגן טאג האבן אידן עומד געווען על דעת רבם, עס האט אין זיך א קשר צו דעם היינטיגן טאג, אז מען זאל קענען צוקומען צו, היום הזה נהיית לעם לה' אלקיך, מען קען היינט ווערן אן עם פארן אייבערשטן. מען גייט דאך אריין אין די טעג פון פורים, הדר קבלהו בימי אחשורוש, ביז יעצט האט מען מקבל געווען די תורה אבער עס איז געווען מתוך אונס, מען האט געצווינגען אויף אונז די תורה, עס האט געפעלט די אהבה, עס האט געפעלט די שמחה, מרדכי היהודי וואס זיין מהות איז געווען א יהודי, ער האט אראפגעברענגט אויף דער וועלט אז עס זאל קענען זיין הדר קבלהו בימי אחשורוש, אז מען האט מקבל געווען די תורה מתוך שמחה.

זאל דער אייבערשטער געבן, מען זאל קענען דינען דעם אייבערשטן מתוך שמחה, מחנך זיין אונזערע קינדער מתוך שמחה, לתורתו ועבודתו יתברך שמו, דער באשעפער זאל געבן אין אלע אידישע שטובער, פרנסה בהרחבה, נחת ביי קינדער, מען זאל זיין געזונט אויף אלע רמ"ח אברים ושס"ה גידים. דער באשעפער זאל העלפן אידישע שטיבער זאלן זיין מלא אהבה ואחווה ושלום ורעות, עס זאל זיין אין פרץ ואין יוצאת ואין וצוחה ברחובותינו, מען זאל קענען מגדל זיין אונזערע קינדער ערליכערהייט צו תורה און עבודת ה'. וועט אוודאי אויף אונז מגין זיין דער זכות פון משה רבינו, און דער זכות פון מרדכי הצדיק, וואס אין מדרש (אסתר ו-ב) שטייט אז מרדכי איז געווען דומה צו משה רבינו בדורו, וואס משה איז געווען בדורו, איז געווען מרדכי בדורו, זאלן זייערע זכותים מגין זיין אויף אונז, מיר זאלן אלע געבענטשט ווערן מיט אלע ברכות האמורות בתורה, זאלן מיר אלע האבן שמחה ונחת, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, דער חודש אדר זאל מרבה זיין שמחה ביי אלע אידישע קינדער, ביז מיר וועלן זוכה זיין צו די גרויסע שמחה בביאת בן דוד במהרה בימינו אמן.

